

YURİY LUJKOV

RUSYA 2050

KÜRESEL
KAPİTALİZM
SİSTEMİNDE

ÇAĞDAŞ DÜNYADAKİ
GÖREVLERİMİZ HAKKINDA

YURİY LUJKOV

RUSYA 2050
KÜRESEL KAPİTALİZM
SİSTEMİNDE

ÇAĞDAŞ DÜNYADAKİ
GÖREVLERİMİZ HAKKINDA

Yayımlayan:
Moskova DAO "Moskovskie Uçebniki i Kartolitografiya"
"Moskova Ders Kitapları ve Harita Yayınları"
Anonim Şirketi, 2005
Çeviri: Fatma-Serdar Arıkan
Efes Bira Grubu'nun katkılarıyla,
Türkçe Baskı: Senfoni

Rusya yeniden güç kazanıyor ...5

Biz ve Batı ...15

Asırlık anlaşılabilirlik ...18

Farklı bir oyunun farklı kuralları ...25

Batı'nın sırrı ...34

Şu yeni, yeni, yeni dünya ...43

Soğuk dünya ve soğuk dalga ...46

Hidrokarbon döneminin küresel egemenliği ...55

Postwestfal devlet ...64

Küresel Rusya ...73

Gelişimin enerjisi ...77

Halkın korunması ...86

Avrasya birliği ...97

**Rusya'nın geleceğin dünyasına
giden yolu ...105**

... Bu yüzeyin altında kırılmayacak, ezilmeyecek, öğütülmeyecek; dolayısıyla asimile edilemeyecek sert ve çetin bir çekirdek var... Bu çekirdek kendi bağımsız yaşamını sürdürecektir güç ve ıdına sahiptir.

Nikolay Danilevskiy

... Görmek istediğimiz değişiklikleri gerçekleştirin.

Mahatma Gandhi

RUSYA YENİDEN GÜÇ KAZANIYOR

2006 Haziranında *Biz ve Batı* isimli makalem yayımlandı. O makale, Temmuz 2006'da ilk defa Rusya'nın başkanlığında, ülkemizde gerçekleştirilen, çok önemli politik ve tarihi bir olay olan "G-8" Liderleri Zirvesi'nin arifesinde yayımlanmıştır.

Bu olay, Batı ile ve tüm dünyayla ilişkilerimizin ve dış siyasi önceliklerimizin gözden geçirilmesini güncel hale getirmişti. Ancak, aynı zamanda Rusya, Batılı politikacıların konuşmalarında göze ilk bakışta oldukça garip gelen, çeşitli toplumsal aktivistlerin söylemlerinde evrensel bir felaket boyutuna ulaşan, Batı medyasının sayfalarında ve ekranlarında lav gibi akan abartılmış suçlamalar, önyargılar ve şüphe dalgaları ile karşı karşıya kalmıştır.

Sabır tasını doldurup taşıran ve beni *Biz ve Batı* makalesini yazmaya iten, edebi deyimle "son damla", seksüel azınlıkların Moskova'da düzenlemeyi planladıkları geçit töreninin yasaklanması üzerine gösterilen tepkiler olmuştur. Batı'da pek çok kişinin, işi, bunun demokrasinin ve insan haklarının ihlali anlamına geldiğini iddia etmeye kadar vardırma konusunda fikir birliği içinde olduğunu belirtmek gerek. Tabii bu sırada bizim geleneklerimizi, mantalitemizi, ahlaki anlayışımızı kimse hesaba bile katmıyordu.

Rusya'ya yönelik, homoseksüeller için Moskova'nın ortasında geçit törenleri düzenleyerek Rusya'nın "ilerleme ve demokrasi yolu"na dönmesi çağrılarını en hafif deyimle acıklı ve rahatsız edici bulabilirdik. Eğer bir "ama" olmasaydı. Ama tüm bunların arkasında, tıpkı "enerji şantajı" ya da Rusya'da "demokrasinin Irak'taki gibi gelişmediği" iddialarında olduğu gibi çok daha fazla şeyler gizlenmekteydi. Tüm bu yapılanların arkasında sadece anlayışsızlık değil, çoğunlukla anlamak istememe ve ülkemizde meydana gelen devlet kuruculuğu, ekonomik gelişme ve demokratik dönüşüm süreçlerinin anlam ve mantığını doğru bir şekilde kavramama yatmaktadır.

Başka bir deyişle "turuncu bayraklar"ın sallanmasının ve Rusya'ya yönelik lanetlerin ve hakaretlerin arkasında Batı'nın oluşan yeni gerçekliği hiçbir şekilde kabul etmek istememesi yatmaktadır.

Batı'nın ve dünyadaki kimi diğer güçlerin bir türlü kabul etmek istemedikleri gerçek, Rusya'nın devrimci çalkantıları ve ulusal zayıflık dönemini geride bıraktığı gerçeğidir. **Rusya jeopolitik mücadelede yenik düşmek üzereyken zorlukla alabildiği maç arası mihleti başıyla kullanmış ve SSCB'nin çöküşünün yarattığı travmaları atlatıp yeniden güç kazanmıştır.** Rusya tekrar güçlü, anahtar rol üstlenen siyasi ve ekonomik bir oyuncu olarak dünya arenasına çıkmaktadır.

Şu anda yaşanan süreç tam da budur. Ne bir fazla, ne bir eksik. Daha önceleri Batı'nın SSCB için büyük bir zevkle etiket olarak kullandığı "Kötülük İmparatorluğu" yok artık. Artık "otoriter canavar" yok. Şimdi kendi ulusal çıkarlarının yeniden bilincine varan ve bu çıkarları savunmaya hazır bir Rusya var. ABD'den, Avrupa ülkelerinden, dünyanın diğer ülkelerinden ne daha iyi, ne daha kötü. Birilerinin bunu anlaması zor olabilir; ama bunu anlamak, kavramak gerekiyor. En azından gerçekçi bir politika izlemek, durumu doğru değerlendirmek, ülkelerimiz arasında normal ve dostça ilişkiler kurmak için.

Rusya'nın gücünü yeniden kazanması gerçeğinin ardında öncelikle bizim için önemli olan bir başka husus daha var. "Oyun"a geri döndüğümüze göre "başarılardan baş dönmesi yaşamamamız", sportif olmayan davranışlara, belden aşağı vurulmasına ve "deplasman"da oynanacak maçlara hazır olmamız gerekiyor. Daha da önemlisi, dünya siyasetinde ve ekonomisinde adımızı yeniden duyurup aktif bir rol oynamamız hiçbir şekilde "yeterince güç var, akla ne hacet" şeklindeki Rus atasözündeki mantıkla anlaşılmamalıdır.

Çağdaş dünyanın gelişim perspektiflerinin stratejisi belirlenmeden ve anlaşılmadan küresel rekabette başarı şansı elde edileceğini düşünmek mümkün değildir. 1990'lı

yıllarda, hatta 2000'lerin başlarında Rusya'da tam da böyle bir vizyon eksikliği hissedilmekteydi. Günümüze ve geçmişimize bakarak buralardan "sürdürülebilir kalkınma"nın reçetelerini bulmaya çalışıyorduk. Halbuki, hem dünyanın, hem de Rusya'nın geleceğine bakmak gerekiyordu. Üstelik dış, küresel faktörler ve koşullar ülkenin iç gelişim olanaklarına gittikçe daha fazla etki ediyordu. Bu olanakları bazen sınırlandırıyor, bazen de ekonominin ve sosyal alanın modernizasyonu ile ilgili kararların seçimini ve önceliklerini belirliyordu.

Günümüzde durumun değiştiği aşikârdır. Son yıllarda Rusya yalnızca kendi iç ve dış durumunu ve meselelerini anlamakla kalmamış, onları çözmeye de başlamıştır. Bir taraftan ülkemizin gerçekten de uluslararası arenada güç kazandığı, kurumsal pozisyonlarının tam ve etkin bir şekilde kullanımını yeniden sağlamakta olduğu, doğal kaynaklarını, jeopolitik ve diplomatik olanaklarını, ulusal çıkarlarını ve ulusal güvenliğini korumak için kullandığı görülmektedir. Stratejik güçlerini modernize etmekte, Rus iş dünyasının küresel stratejilerini desteklemektedir.

Diğer yandan, iç sosyoekonomik ve politik düzeyde Rusya'nın son yıllarda elde ettiği istikrar, ekonominin ve sosyal alanın niteliksel olarak gelişmesini sağlamaktadır. Öncelikli ulusal projeler ve demografik program

gerçekleştirilmektedir. Ekonominin yapısının modernleştirilmesi, inovasyonlar ve teknolojik yeniden yapılandırma yoluyla gelişiminin sağlanması amacıyla adımlar atılmaktadır.

Ancak, bununla birlikte yeni bir adım daha atılması gerekmektedir. Günümüz dünyasında **dış politik sorunlarla iç sorunlar arasındaki sınır silinmekte, neredeyse yok olmaktadır.** Bu durum ise, ülkemizin sosyoekonomik kalkınma planları ile dış politik ve dış ekonomik görevleri arasında ilkesel olarak yeni, daha sıkı ve sürekli bir entegrasyonu dayatmaktadır.

İşte bu nedenle elinizde tuttuğunuz bu kitap benim için *Rusya'da Kapitalizmin Gelişimi. 100 Yıl Sonra* adlı çalışmamda başlattığım ve daha sonra *Rusya'da Kırsal Kapitalizm. Gelecekle Yüzleşme* isimli araştırmamla sürdürdüğüm konunun devamı niteliğini taşımaktadır.

Eğer gelişim yasaları, eğilimler ve küresel gelişim perspektifleri açısından bakılırsa, bu ilk iki kitapta incelenen sorunlar ve içtimai, iktisadi, siyasi ve idari açıdan belirtilen devlet görevleri çok daha açık ve net hale gelmektedir.

Örneğin konulardan biri Rusya'nın sadece petrol ve gaz değil, aynı zamanda toprak, orman ve su kaynakları dahil tüm hammadde ve doğal kaynaklarının yönetim ve kullanım politikasıdır. Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne

(DTÖ) üye olmasının amaca uygun olup olmadığı, ülkenin gıda açısından ve bir bütün olarak ekonomik açıdan ulusal güvenliğinin temini gibi konularda yeni yaklaşımlar doğmaktadır.

Ulusal rezervlerin ve hammadde ihracatından elde edilen gelirlerin ülkenin postendüstriyel modernizasyon sorunlarının çözümünde, "yeni ekonomi"nin ve "teknolojik atılım bölgeleri"nin oluşumunda, nakliye, enerji, konut, enformasyon altyapısının, güvenlik ve yönetim altyapısının gelişiminde kullanılması gerekliliği ayrı bir tartışma olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konu belki de daha fazla olarak bilimin, sosyal alanın ve ekonominin, eğitim, sağlık ve kültür gibi sosyal sektörlerin modernizasyonu ilkeleri ile yakından ilgilidir.

Demografi ve göç politikalarına, yurtdışındaki vatandaşlarımıza yönelik politikalara dönük vurgulamalar da güncel ve anlaşılır bir şeydir. Aynı şeyi kentten köye geri dönüş ve Rusya'da yeni küçük şehirlerin inşası için de söyleyebiliriz.

Bütün bunlar ise ulusal ekonominin etkin bir "coğrafi organizasyonu"nun, ülke topraklarının hızlandırılmış bir şekilde kullanıma sokulması, ülkenin yeniden "kolonizasyon"u hususlarında bizleri daha derin düşüncelere sevk etmektedir. Federalizmin korunması ve geliştirilmesi

Rusya'nın ekonomik gelişiminin hızlandırılması, sosyal modernizasyon meselesinin çözülmesi ve ülkemizin küresel konumunun sağlanmasında bizim temel avantajlarımızdan birisi olduğu ve böyle de kalacağı anlayışı gittikçe güçlenmektedir.

Nihayet, ulusal kalkınma planının ufkunu ciddi olarak genişletmek gerektiği gittikçe daha anlaşılır hale gelmektedir. Üstelik bunları sadece uzun vadeli, yani minimum 10-15 yıllık bir geleceğe yönelik olarak hazırlamanın yanı sıra gelişimimizi **gelecekte yönetim** kategorileri ile de düşünmemiz gerekmektedir.

Bu demektir ki, bizim bugünkü iç ve dış politikamızda birbiriyle bağlantılı hareketlerimiz ilk olarak, Rusya'nın insanoğlunun gelişiminin "yarını"nda onun için gerekli ve optimum olan hususlarına koşut kılınmalıdır. İkinci olarak, imkânlar elverdiğince dünya gelişiminin eğilimlerinin yönetilmesine, yani "geleceğin dünyası"nda bugün öngörülen değişikliklerin istenilen yönde değiştirilmesine yönelmelidir.

Bunun için de bizim bugün nasıl bir dünyada yaşadığımızı ve bu dünyanın nereye doğru yöneldiğini çok iyi anlamamız gerekmektedir. Rusya'nın dünyada bugün nasıl bir yerde bulunduğunu, dünya politikasında ve ekonomisinde önümüzdeki on yılda kendine nasıl bir yer

edineceğini belirlemeliyiz. Küresel politikayı ve modern dünyanın gelişim eğilimlerini ciddi olarak etkilemeyi öğrenmeliyiz. Buna bağlı olarak, ulusal sosyoekonomik politikamızın uzun vadeli temellerini tanımlamalıyız. Daha sonra uluslararası arenada pozisyonunu güçlendirince elde edilen avantajları ulusal ekonominin, tüm toplumun, ülkenin tüm vatandaşlarının çıkarına kullanmak üzere yeni ilave yararları tedavül etmek gerekmektedir.

Rusya için “geleceğin algoritmi”ni açık ve net olarak ortaya koymak dış politik stratejinin de iç sosyoekonomik politikanın da etkinliğinin temel taşıdır. Bu, Rusya’nın çağdaş dünyada ve bugün henüz oluşmakta olan ama taleplerini şimdiden hesaba katmak gereken geleceğin dünyasında herkesle rekabet edebilmesinin temelini oluşturmaktadır.

BİZ VE BATI

Bugün Rusya ve Batı'nın ilişkisini tek kelimeyle tanımlamak gerekirse, birbirini anlayamama diyebiliriz. Bunun ilk nedeni, son dönemde bizim ülkemizde yaşanan gelişmeler karşısında Batılı ülkelerin gösterdikleri tepkilerde açıkça gözlemlenen kaprisli hayal kırıklığı ve şiddetli kaygıdır. Rusya'da yaşananların ve Rusya'nın başına gelenlerin Batı'ya memnun etmediği açıktır. Ancak bu "memnuniyetsizliğin" ardında çok daha derin bir şekilde Batı dünyasının kendi kaderi için duyduğu endişe yatmaktadır.

Bu durumun nedenlerinin aydınlatılması gerekmektedir, üstelik belirtilenlerden de şu durum açıkça anlaşılmaktadır: Rusya ile Batı'nın ilişkisinin dünyadaki eğilim ve süreçlerin tahlili ve ülkemizin buradaki yerini belirlemek için bir çıkış noktası olması hiç de tesadüf değildir.

Batı'nın kıskançlıkla sakladığı bir "sırrı" mevcut. Masaldaki yumurtanın içindeki büyüdü iğneye benzeyen bu sır, Batı fenomeninin ölüm kalım sorunudur. Demek ki, böyle bir sırrı olması başlı başına bir gizemdir. Ve bu sır tıpkı o bildik masaldaki pek çok şeyin içine gizlenmiş, sarılmış sarmalanmış, şifrelenmiş, demokrasi, ortak insanlık değerleri ve küresel tehditler gibi çeşitli söz ve tartışmaların içine kamufle edilmiştir.

İşte bu yüzden şu soruyu sormamız gerekiyor: Peki Batı nedir? Bu kavramın anlamı ve temeli nedir, bugünkü

koşullarda çağdaş dünyanın salt siyasi bir gerçekliği olarak Batı'nın varlığından bahsedilebilir mi? Nihayet, Batı'nın bugün Rusya'ya yaklaşımının anlamı nedir, Batı'nın Rusya'ya yalnızca "hammadde kaynağı" olarak değil de kendi geleceğinin anahtar kaynaklarından biri olarak baktığı şeklindeki hüküm neden haklıdır?

Ancak bütün bu sırları cevapladıktan ve Rusya'ya Batı ile ne tür ilişkiler gerekli ve Rusya'nın Batı dünyasına sadece bir donör olarak bağlanması söz konusu değil ise bu durumda bu ilişkilerin içeriği ne olmalıdır, sorusuna bilinçli bir cevap verilebilir. Ayrıca daha genel planda Rusya'nın çağdaş dünyadaki davranış ve gelişim stratejisi ne olmalıdır, sorusu yanıtlanabilir.

ASIRLIK ANLAŞILAMAMAZLIK

Öncelikle belirtmek gerekir ki, bugün Rusya'ya yönelik sınırlı tepkinin arkasında asırlık bir tarih yatmaktadır. Rusların tarihsel olarak Avrupalı milletlere dahil olmasına, Avrupa tarihine ve kültürüne sürekli katılmasına ve gelişiminin bunlara uygun olmasına rağmen Avrupa (çağdaş Batı medeniyetinin "ana"sı) geleneksel olarak ülkemize karşı cezbedilme ve korku karışımı bir his beslemiştir. Bugün bu Avrupalı duygu başta ABD ve Japonya, sonra da Doğu Avrupa ve Baltık Cumhuriyetleri gibi "yeni kazanılmış" ülkeler olmak üzere tüm diğer Batılı devletler için de geçerlidir. Son olarak söylenen ülkeler için bu ilişki Sovyetler Birliği sonrasında Rusya'nın kabullenilmeyen ülke olması ile daha da ağırlaşmıştır. Üstelik bu "yeni Avrupalılar" sürekli olarak ve zaman zaman da başarılı bir şekilde bu tavrı diğer Avrupalı ülkelere de bulaştırmaktadırlar.

Bu son durum hariç, tüm bu benzer duygular tarihsel olarak ister haritada, ister gerçekte büyüleyici, geniş, uçsuz bucaksız ve haşın Rus topraklarıyla komşuluğun "coğrafi" olarak ağır bir şekilde hissedilmesinden kaynaklanmaktadır. Üstüne üstlük, böylesi mekânsal duygular "biz yan yana ve birlikteyiz; ama biz aynı değiliz" anlayışının bazen gizli, bazen ise açık bir şekilde ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Yüz elli yıl önce ünlü filozof ve tarihçi Nikolay Danilevskiy bu sorunu tam olarak tanımlamıştır. Karşısında Rusya'yı gören Avrupa "içgüdüsel olarak bu yüzeyin altında sert ve çetin bir çekirdeğin yatmakta olduğunu ve bu çekirdeği kırmanın, ezmenin, öğütmenin, dolayısıyla asimile etmenin, kendi kanına ve canına dönüştürmenin imkânsız olduğunu ve bu varlığın kendi bağımsız ve özgün yaşamını sürdürececek güç ve iddiaya sahip olduğunu hissetmiştir".

İşte Batı, Rusya'nın bu bağımsız ve özgün olma **"güç ve iddia"sını ve Rus istiklalini "kırmanın ve öğütmenin" imkânsızlığını bir türlü kabullenememektedir.** Bu yüzden yine Danilevskiy'nin yazdığı gibi, Rusya, emperyal, "fatih devlet" olduğu, üstelik "ilerleme ve özgürlüğe düşman karanlık bir gücü" temsil ettiği iddiası ile sürekli olarak karşı karşıya kalmaktadır.

O günlerden bu yana çok az şey değişti. Halen Batı'da ülkemizdeki süreçlerin "tehlikeli" olarak görülmesi ağır basmaktadır. Rusya'nın politikasını hâlâ yüz yıllık şablonlar ve tasavvurlarla tahlil etmekte, Rusya için güya "otoritarizmin", "emperyallığın" ve "yayılmacılığın" karakteristik olduğunu iddia etmektedirler.

"Her yerden inlemeler duyulduğu" iddia edilmektedir. Batı'nın Rusya ile ilişkilerinde kriz yaşadığı şeklindeki "derin" fikirler de buradan çıkmaktadır. Asya'nın kendi ekonomisini

geliştirme ve güçlendirme planları ile ilgili diplomatik bir "kaygı" da duyulmaktadır. Komşularını sultanı altına alan Rusların enerji alanındaki yayılcılığından dünyanın korunması için de çağrılar yapılmaktadır. Bir taraftan demokrasiyi anlamayan ve demokrasiyi çiğneyen "Rus ayısı"yla ilgili yeis dolu feryat figanlar, diğer yandan ülkemizin etrafında yeni bir kordon veya perde çekilmesi çağrısı yapan Rusya'nın kötü ünlü emperyal kibrinden bahsedilen duygusal cıgıllıklar yükselmektedir.

Tüm bu duygular ve fikirlere karşı da elbette ülkemizde bir anlaşmazlık, anlayamama tepkisi ortaya çıkmaktadır. En azından Rusya karşılıklı olarak sorunları ve genel problemleri müzakere etmek, bir yandan suskunluğa ve genel ifadelerle girmeden, öbür yandan da art fikirler taşımadan ve çifte standart uygulamadan bunu gerçekleştirmek istemektedir. Fulton çağının ve Vilnius döneminin siyasetçi-dinozorlarının naftalinli şablonları kullanılmadan bunların yapılması şayanı tercihtir.

Gerçek şudur ki, esas olarak Batı'nın kendisi Rusya ile ilgili komplekslerden oldukça zor ve isteksiz bir şekilde kurtulmaktadır ve daha tam olarak da kurtulamamıştır.

Ülkemizle ilgili duygu ve tavırlar mucizevi bir şekilde korku ile hayranlık arasında gidip gelmektedir. Örneğin, Bolşeviklerden, dünya devriminden ve SSCB'den duyulan

korku 1980'li yılların sonunda "yıkılana kadar perestroyka" politikamız ve 1990'lı yıllarda devlet yönetimindeki anarşi ve Rusya'nın "dünya kamuoyu"nun övgüleri uğruna kendi çıkarlarından vazgeçmesiyle hayranlığa dönüştü. Hayranlık Rusya'daki kaos nedeniyle neredeyse bedelsiz olarak ulusal kaynaklarımıza ulaşmaları ile daha da arttı.

Bu heyecan ve coşkunun Rusya kendine gelir gelmez, gücünü kazanır kazanmaz, eski pozisyonuna sahip olur olmaz Batı'da sağlıksız bir dönüşüme yol açması hiç de şaşırtıcı değildi. Sıradan kişilerin "uyuyan Rusya"ya karşı duydukları korkuya, "Sovyet Frankenstein'ının yeniden doğuşu" eklendi ve Rus devletinin biraz daha güçlenmesi ile "kıyametin kopuşunun" yaklaştığı spekülasyonlarından elde ettikleri gelire hasret kalan, emekliye ayrılmış Sovyetologlar yine "atlarına atlayıp hücumla geçtiler".

Anlayacağınız, Batı her türlü korkunç kehanetler konusunda sıkıntı çekmemektedir. Ve bu "duygu salıncakları" kolan vurup durmakta ve maalesef hiçbir zaman, yere sağlam ayak basacak ve nihayet Rusya'ya sükûnet içinde ve gerçekçi bir gözle bakacak şekilde ortada bir yerlerde yavaşlamamaktadır.

Son tahlilde Rusya'da yaşanmakta olan süreçleri anlama sorunu aynı zamanda Batı'nın iyi niyetli olup olmadığı sorunudur. Rusya'nın gelişiminin objektif değerlendirilmesi

bardağın yarısının boş değil, dolu olduğunu söylememize imkân vermektedir. Rusya ile onun amaçları ve menfaatleriyle ilgili yanlış şüpheler yalnızca bardaktaki suyu bulandırır; onun tamamlanmasını sağlamaz. Ve burada pek çok şey gelişen olaylara yeni, çağdaş bir gözle bakışınıza bağlıdır.

Son on beş yılda Rusya'da devrimci dönüşümler gerçekleşti, yepyeni bir durum ortaya çıktı. Bugün devrimci dönem tamamlanmıştır; yeni Rusya "ayakları üzerine dikilmiştir". Seçtiği demokratik kalkınma yolu ile ilgili bir şüphe kalmamıştır. Devletin güçlenmesinin tehlike arz ettiği düşüncesi temelden yoksundur.

Son olarak şu soruyu sormak gerekiyor: Aynı Batı bugün Çin'i niçin Avrupa veya Amerikan şemalarına göre yeniden yapılanmaya zorlamıyor? Rusya için ise bu çabalar kesintisiz bir şekilde sürdürülmektedir! Mesele, Batı'nın tıpkı bizim gibi, Rusya'yı Batılı bir ülke olarak kabul etmesindedir. Ve bu doğrudur. Yanlış olan ise Batı'nın bu nedenle Rusya'da ülkemizin tarihini, boyutlarını ve geleneklerini göz ardı ederek standart bir "Avrupalı restorasyon" yapma isteği ve gayretleridir.

Ama bu tesadüfi bir yanlış tutum değildir. Daha doğrusu bu Avrupa açısından bir yanlış değil, Rusya'yı yutma, onun kaynaklarını kendisi için kullanma ve onun vasıtasıyla kendi gücünü ve olanaklarını artırmaktır.

Geçmiş deneyimlerin ve tarihsel geleneklerin ışığında Batı, Rusya ile ilişkilerinde onun tam ve koşulsuz biçimde Batı medeniyetine bağlanması veya uluslararası ilişkilerde şu veya bu "kutuplar" sistemi çerçevesinde onunla karşılık ve rekabetten başka bir yol görememektedir.

Bu tür basitleştirilmiş ve tehlikeli çıkarımlardan kaçınabilmek için Rusya ve Batı'nın ilişkilerini çok boyutlu ve yararlı bir hale getirmeleri yaşamsal öneme sahiptir. Bunun gerçekleşmesi için geçmişin mirasından uzaklaşmak, asırlık korkulan ve yakın geçmişte yaşanan "soğuk savaş"ın çığnemiş yollarını terk etmek gerekmektedir. Yalnızca tarihsel kırılganlık ve şüphelerin, atıl potansiyellerin, "kara güçler" ve "ilerleme"nin ilkelerine uyma ya da uymama ile ilgili koketçe standartların prizmasından ilişkilere bakmaktan vazgeçmek gerekmektedir.

Rusya ile Batı'nın ilişkilerinde temel taşı ve ana fikri, küresel ve stratejik olandan kimi güncel sorunlarla ilgili tek tek Batılı ülkelerle ikili ilişkilere kadar **tüm düzeylerde karşılıklı işbirliği ve ortaklık, istikrar ve dengenin sağlanması için illaki "Rusya'nın Batı'ya dönüştürülmesinin**; yani özelde bakıldığında, Rusya'nın tam kurumsal entegrasyonunun sağlanması ve Batı birliğinin NATO veya AB'nin uluslararası yapılarına karışması ve içinde erimesinin ya da Rusya'nın Batı'nın küresel egemenlik

ve yayılma yapılarına (ki, DTÖ de rahatlıkla bu yapılardan birisi olarak nitelendirilebilir), köleleştirici koşullar altında dahil olmasının veya son olarak, çoğunlukla gerçekten de Batı tarafından diğer ülkelerin ulusal çıkarlarını sınırlamak ve kontrol etmek için araç olarak kullanılmak amacıyla böyle ilan edilen, Rusya'nın kayıtsız şartsız olarak kimi güya universal, yegâne olası politik organizasyon ve demokratik prosedürleri kabul etmesinin **gerekmediği** **oluşturmaktadır**.

Bu durumdan kurtulmak, anlayışsızlıkları ve yanlış anlamaları aşmak için Konfüçyüs tarafından formüle edilmiş bir reçete bulunmaktadır: "Eğer kelimeler doğru değilse, cümleler de bir temele sahip değildir demektir. Cümleler bir temele sahip değillerse bu takdirde işler de gerçekleştirilemez". Rusya ile Batı'nın ilişkilerinde halihazırda "kelimelerin düzeltilmesi"; sözlerin, olayların anlamının ve ilişkilerin mantığının yanlış anlaşılmasından vazgeçilmesi gerekmektedir.

FARKLI BİR OYUNUN FARKLI KURALLARI

Örneğin konu demokrasiden açıldığında bütün Sovyetologlar sürüsü aynen alayın "Toplan!" borusunu duyan eski topçu atlarının toynaklarıyla yere vurdukları gibi "Rusya'da demokrasinin cenaze töreni" teranesine başlıyorlar. Ancak söz konusu olan başka bir şey. Rusya'daki demokratikleşme süreçleri özelliği itibarıyla farklılık göstermektedir. Bu farklılık son 15 yılda ülkemizde yaşanan demokratik geçişin, tarihimizde eşi benzeri olmamasından kaynaklanmaktadır. Her yenilik her zaman zor benimsenir; hatalarla ve bu hataların düzeltilmesi mecburiyetiyle doludur.

Rusya bugün tam da bu düzeltmelerle uğraşmaktadır. Çünkü 1990'lı yıllar boyunca on yıl süren denizde "dümensiz ve rüzgârsız" gitme, ulusumuzun geleceğe daha ihtiyatlı ilerlenmesi, akılcı konservatizm ve reformların dikkatle yapılmasının gerekliliğini anlamasına yol açmıştır. **Rusya'nın onlar olmadan toplumun varlığını sürdüremeyeceği geleneksel değerleriyle, o olmadan toplumun gelişemeyeceği demokrasiyi kendi içinde birbirine bağlayan bir politikaya ihtiyacı vardır.** Bugün Rusya'da tam da böyle bir politika yürütülmektedir. Peki böyle bir politika nerede uygulanmamaktadır diye sormak

istiyorum. Herhangi birinin çıkıp da ciddi ciddi demokrasinin ortak bir standart "kalıbı" olduğunu ve tüm dünyada biçmek için tek bir "biçerdöver" olduğunu kanıtlamaya kalkışacağını sanmıyorum. Aslında birilerinin böyle olmasını istemesi muhtemeldir.

Her ülke kendi tarih ve kültürünün değerleriyle demokrasinin kurumsal mekanizmalarını optimal şekilde bir araya getirmeyi arzu eder. Aynen dünyada tüm zamanlar için tek bir model otomobil olmadığı ve insanların küçük hacimli olanlarından tutun da dört çekerlere kadar kendilerini rahat hissettikleri ve kendilerine gerekli olana bindikleri gibi. Otomobil modelleri de birbirlerinden önemli ölçüde ayrılmaktadırlar: "Toyota", "Mercedes" ya da okyanus aşırı "Ford" gibi.

Aynen bugün **Rusya**'da da kendi politik gelenekleriyle, ulusal politik kültür ve manevi yaşam ilkelerine sıkı sıkıya bağlı **ulusal demokrasi modeli oluşmaktadır**. Sadece böylesi bir demokratik gelişme modeli Rusya'ya uygundur.

Burada demokrasinin önemli oranda kendi içinde bir kültür fenomeni olduğunu, şu veya bu modelin sosyokültürel ortamın gelişmesiyle koşullandığını hatırlatmadan geçemeyeceğim. Bu, bir taraftan demokrasi ihtiyacının sadece toplumun kendi içinden oluştuğu anlamına gelmektedir. Demokrasiyi ihraç etmek, zorla

kabul ettirmek mümkün değildir. Bugün şahit olduğumuz gibi, özellikle Batı dünyası kendi amaçlarını ve yönelimlerini uluslararası düzeyde gerçekleştirirken, politik veya hatta askeri baskıyla geleneksel siyasi örgütlenme ilkelerini terk ederken hem istikrarlarını, hem de etkinliklerini yitiren hiç de azımsanmayacak sayıda ülkenin ve halkın sorumluluğunu üstlenme yükümlülüğüyle yüz yüze gelmiştir. Bu ülkeler sadece "medeni insanlığın" küresel istekleriyle değil, aynı zamanda "karanlık global dünya"nın şeytani güçleriyle de yüz yüze kalmışlardır.

Diğer yandan, gelecekte Batı'daki de dahil nasıl bir örgütlenme formülü olacağını söyleyemeyiz. 21. yüzyıla girilmesiyle birlikte Batı ülkelerinde "yeni hukuk dalgasının" yükselmekte olduğu görülmektedir. Bu dalga'nın özü 1980'li yılların başındaki "neokonservatif" dalga'ninkinden farklı olarak, ekonomik olduğundan çok daha fazla, sıklıkla demokraside birtakım kısıtlama yapma eğilimleri olan, oldukça baskıcı sosyokültürel bir nitelik taşımaktadır.

Batılı toplumların eskiden temelde soyut veya son derece lokal karakter taşıyan içeriden yozlaşması tehlikesi günümüzde, son on yıl boyunca Batılı toplumlarda oluşan yabancı kökenli kültürlerin potasından taşmıştır. Batılı ülkeleri adım adım dolduran etnik ve dini azınlıklar buralarda kök salarak önemli sayılara ulaştılar ve Batılı toplumlara

"kaynak olma" stratejisine, daha doğrusu, kendi değerleri ve menfaatlerini hesaba katarak o toplumların "modifikasyonuna" geçtiler (karikatür krizini veya Fransa'daki yığinsal hareketleri hatırlamak yeterli olacaktır).

Bu durum sadece "demokrasinin tökezlemesi"ne yol açmakla kalmamakta, aynı zamanda her şeye rağmen patriarkal gelenek ve değerlerin halen güçlü olduğu o Avrupalı toplumlarda demokrasinin sınırlandırılması konusunda oldukça yaygın toplumsal bir talep oluşturmaktadır. Bu eğilim günümüzde sadece pek çok Avrupa ülkesindeki ulusal politik süreci ilgilendirmekle kalmamakta, aynı zamanda da doğrudan Avrupa'yla entegrasyonu durdurma ve geri döndürme tehlikesi yaratmaktadır.

Hatta her zaman tüm ulusların, halkların, etnik grupların, kültürlerin ve dinlerin tek bir "büyük Amerikan ulusu"nda kaynaştığı ergitme kazanı olarak adlandırılan özel tipte bir toplum örneği ve bir etalon olan ABD bile sosyal istikrarın "maden fırını"nda gerekli sıcaklığı artık etkin bir şekilde tutturamamaktadır.

Bundan başka, günümüzde Batı'da uluslararası terörizmin ve "yeraltı dünyası"nın çağrısına ve tehdidine bir cevap olarak başka ve oldukça açık bir eğilim ortaya çıkmaktadır. Örneğin, sadece karanlık şebeke oluşumlarının

değil, aynı zamanda Usame bin Ladin gibi çeşitli kişilerin net bir biçimde Batı'nın bizzat kendi toprakları da dahil, sahte devlet statüsü hakkı iddiasında oldukları böylesi bir fenomenin ortaya çıkması da bu eğilimle bağlantılıdır. Zira, devlet örgütlenmesinin kilit noktası güç üzerinde tekele sahip olmayı, üstelik inanç ve adalet adına bunu yasallaştırıp kendilerinde toplamaya çalışmaktadırlar.

Yukarıda saydığımız süreçlerin yarattığı "yıkıcı özgürlüğün" potansiyel seviyelerinin görülmemiş şekilde artması çağdaş demokratik rejimler için sonsuza kadar süremez ve geleneksel sosyal yapı ve devlet tarafından da cevabi eğilimler yaratabilir. Günümüzde Batı'da genellikle ilgili olarak uygulanan demokrasi sınırlamaları geçici ve fors-major yapıda da olsalar bu, gelecekte sistemli bir hale gelmeyecekleri anlamına gelmez.

Son olarak, modern bilimin siyasi kurumlar, devlet yönetim sistemi ve ekonomik büyüme olanakları arasında sıkı bağlar tesis ettiğini unutmamak gerekir. Burada söz konusu olan, demokratik ve desentralize edilmiş yönetim sistemlerinin ekonomik olarak daha verimli olmaları değildir. Sorun, hangi görevlerin çözülmesinde bu sistemlerin daha verimli olduğudur.

Bir taraftan, endüstriyel kalkınma görevlerinin yerine getirilebilmesi için otoriter rejimler de daha etkin olabilirler.

Bu tür sistemler geçiş koşullarında daha da etkin olabilirler. Geleceğın küresel dünyasının da otoriter bileşenleri olan rejimler için ekonomik açıdan daha etkin durumlar yaratabileceğı göz ardı edilmemelidir. En azından Çin'in sergilediğı modern, "kürselleşme ile başat" ekonomik modernizasyon örneğı bizi bu konuda düşünmeye mecbur kılmaktadır.

Diğerk yandan, demokrasi seviyesi de kendi başına hiçbir şey ifade etmemektedir. Sorun hatta tümüyle demokratik toplumlarda bile kaliteli gelişmede değıl, sadece konservasyon ve mevcut ekonomik ve sosyal kaynakların kemirilmesi eğiliminin ağır basabilmesindedir. Kural olduğı üzere, bu durum, ağırlıklı olarak doğıal kaynaklara yönelmiş ve bağımlı olan ekonomilerde yaşanır. Bunun sonucu ise toplumun gelişme eğilimini kaybederek mevcut durumdan rant elde etmeye yoğunlaşması olur. Bu arada, politik sistemin demokratizmi belirli bir otoriter iradenin olması halinde bazen toplumu gerileme tuzağından kurtarmaya, bürokratik idarenin ve yasaların kalitesini yükseltmeye, kaliteli gelişme önceliklerini oluşturmaya ve bunları hayata geçirmeye imkân sağladığı bir durumu derinleştirebilir bile.

Rusya'daki politik gelişme süreçlerinin yakın zamana kadar devletin, çeşitli grupların ve hatta kişilerin elinde hırsızlığın bir aracına, manipölasyonlar için alete ve hayâsız

entrikalara dönüştüğü zayıflamayla ve “yarı çöküş” ile paralel yürüdüğünü hatırlatmak gerekiyor. Böylesi bir oligarşik bürokrasi her halü kârda zayıf olarak adlandırılabilir ve adlandırılmalıdır da. Eğer tüm bu “yarı-bankerciler”e, medya terörüne ve rehinci ihtilaslara demokrasi kavramı uygulanabilirse!

Şu anda Rusya’da var olan oligarşik anarşiden ayırt edilemeyen “defektif demokrasi”nin düzeltilmesi sürecidir. Bu, demokrasinin güçlendirilmesi sürecinden başka bir şey değildir. Zor olsa da demokrasinin kurumlarının geliştirilmesi ve toplumda demokratik geleneklerin kökleştirilmesi sürecidir. Bu süreç uzun ve bazen de sağlıklı bir süreç, geçiş döneminin tamamlanması mecburiyetiyle, sistemli ekonomik ve sosyal modernizasyonun geliştirilmesiyle ve “hammadde laneti” tehlikesinin üstesinden gelinmesiyle bağlantılıdır. Ancak bu, hiç şüphesiz dünyanın “egemen demokrasiler”i topluluğunun hak etmiş olduğu ve eşit haklı bir üyesi olabilecekleri ve öyle olması gereken güçlü ve demokratik bir devletin inşası sürecidir.

Çok sayıdaki “neo-Sovyetoloğun” geçmişte sürünmesi en çok Rusya’nın “emperyal arzuları”na ilişkin mevcut endişelerde ortaya çıkmaktadır. Bazen Batı’nın SSCB ile ABD arasındaki karşıtlığı kategorilerle düşünmesi devam ediyormuş gibi geliyor. “Soğuk savaş”ın sona ermiş olmasına

rağmen pek çok politikacı ve uzman, kafasında cin çarpmış gibi bir düşünceyi dolaştırmaya başlıyorlar: "Boksör düellosu devam ediyor!" Şimdilik sadece birinci raunt bitti; oysa ileride uzun bir karşılıklı yumruklaşma yaşanacak. Aslında "boks" bitti ve biz uzun zamandır başka bir oyun oynuyoruz. Bu oyun belki de satranç, eğer hal böyleyse o zaman muhataplarımıza şunu hatırlatalım: İyi oyuncular zor pozisyonda kaldıklarında satranç tahtasını kapatmazlar ve çaktırmadan taşların yerini değiştirmeye kalkışmazlar. Ya da çağdaş tarih bizden tek bir futbol takımında oynamamızı isteyebilir. O zaman bize daha fazla takım arkadaşlığı, "ortaklık duygusu", "leb demeden leblebiyi anlama" gerekecektir.

Ancak tam da "ulusal menfaatler" ve "işbirliği" kavramlarının dile getirilmesi gerektiği yerde boksör klişesi yüzünden emperyal tutkulardan ve karşıtlıklardan bahsedilmektedir. Yeniden birileri Rusya'nın savunma kapasitesini artırma konusunda "soğuk savaş" çanlarını çalıyor. Aslında Rusya'nın ülkesinin ve vatandaşlarının çıkarlarını, ulusal egemenliğini, toprak bütünlüğünü ve devletin istikrarını tehdit eden yabancı politikaya karşı koyma hakkı olduğu ve öyle de olması gerektiği ortadadır. Aynen günümüz dünyasındaki ekstremizm, terörizm ve separatizm tehlikesini pek çok ülkeden daha iyi kavrayan

Rusya'nın uluslararası antiterör koalisyonun aktif bir üyesi ve katılımcısı olduğu gibi.

Savunma gücünün artırılması, hiç de vejetaryen olmayan ve kurtça arzular taşıyan dünyanın tüm güçlerine (karanlık ve terörist güçler dahil) Rusya'nın "yol geçen hanı" olmadığına net bir şekilde gösterilmesidir. Ayrıca Rusya'nın dünya düzeninin istikrarının sağlanması konusunda diğer ülkelerle işbirliğine de hazır olduğunun bir göstergesidir.

Ekonomiye gelince, Rusya'ya 15 yıldır piyasa yasalarına göre yaşamayı öğretmelerini bir kenara bırakacak olursak, şimdilerde iyi bir öğrenci olduğu için canları sıkılmakta. Bunun başlıca nedeni, enerji kaynaklarının objektif olarak Rusya'nın rekabet avantajı olmasından kaynaklanmaktadır. Rusya, bu konuda işbirliği yapmaya ve bu kaynakları tüm dünyanın enerji, daha geniş anlamda ekonomik güvenliğini temin etmek amacıyla ortaya koymaya hazırdır. Ancak ülkemiz diğer küresel ekonomik süreçlere katılma ve işbirliği yapma konusunda eşit ve adaletli olanaklar sunulmasını ümit etmektedir. Böylesi bir konudan şüphe duyulması, gerçekleri değiştirmez. Eğer Batı işbirliğinden korkarsa ve Rusya'ya sırtını dönerse bu, sadece bizim ekonomik önceliklerimizi Doğu'ya yöneltmemizi artırır.

BATI'NIN SIRRI

Mamafih Batı'nın Rusya'yı "doğru yola getirme" ve ülkemizi kendisine benzetme ve "dönüştürme"de ısrarcı olmasının başka temel nedenleri de vardır. Bu nedenler tam da Batı'nın günümüzde ne ifade ettiğiyle ve modern dünyadaki stratejisinin neden oluştuğuyla bağlantılıdır.

Şüphesiz Batı dünyası tek ve homojen olmaktan uzaktır. Ancak, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan uluslararası ilişkiler sistemi, "soğuk savaş" ve SSCB'ye karşı bloklar halinde karşı olma tam da günümüzdeki Batı dünyası kavramını ve yapısını yaratmış olsa bile bu kavramı, önünü ardını düşünmeden ve zamanından erken "soğuk savaş"ın bir kalıntısı olarak tarihin çöplüğüne atmak imkânsızdır.

Günümüzde Batı'yı modern dünyanın görece olarak tek bir askeri-politik, değerlere sahip ve kısmen de jeoekonomik realitesi olarak görmemiz için yeterince temele sahibiz. Batı ülkeleri arasında objektif olarak jeopolitik ve ayrıca ekonomik çelişkiler ve rekabet olsa bile belirli durumlarda bu görüş ayrılıkları, örneğin Avrupalı veya transatlantik dayanışması gibi şeylerden çok daha zayıf kalmaktadır. Biz bu durumu genel olarak Rusya'nın Avrupa'yla olan enerji diyalogunda ve kısmen de çeşitli Avrupalı ülkelerle olan ilişkilerde görebiliyoruz.

Tüm bunlar gerçekten de “Batı” kavramının ardında kesinlikle belirli bir kurumsal ve değerler ortamı, modern dünyanın endüstriyel açıdan gelişmiş ülkelerinin fonksiyonlarını yerine getirmelerini sağlayan politik ve sosyal teknolojilerin algılanma sistemi yattığı için gerçekleşmektedir. Yani bu durumda önemli olan, bu sistemin önceden global liderliklerini sağlamış olmasıdır.

Batı dünyasının günümüzün “en iyi dünyası” olduğu, optimal ve tercih edilen iç politik ve ekonomik örgütlülüğün “her konuda dünyanın önünde” olmasına imkân verdiği konusundaki tahayyüller Batı’nın bütünlüğünün temel faktörünü ve politik gerçekliğini oluşturmaktadır. Batılı ülkelerin devletlerarası entegrasyon ve güvenlik kurumları sisteminin başlıca amacını küresel politik ve ekonomik liderlik hissinin desteklenmesi ve korunması oluşturmaktadır.

Son olarak, geçtiğimiz on yılda ve bugün hâlâ oldukça fazla sayıda ülkenin kendi kalkınmalarını “birleşme” ve “Batı dünyasına girme” isteği kategorilerinde ele aldıklarını reddedemeyiz. Bu durum NATO ve (veya) Avrupa Birliği gibi belirli uluslararası yapılar ve kurumlarla entegrasyonu ve doğrudan politik, ekonomik ve sosyal yaşamın organize edilmesi konularında birtakım diğer kurumsal standartların kabulünü öngörebilir. Bu anlamda pek çok ülkenin Batı

dünyasıyla birleşme arzusu bazen ilave iskemlede de olsa global liderlere katılma arzusunu yansıtmaktadır.

Tarihi veya askeri-politik nedenlerden dolayı hem Japonya hem de Avustralya epeydir Batı dünyasına dahil olmuşlardır. Türkiye konusunda durum biraz daha karmaşıktır. Bu ülke mamafih, temel olarak "soğuk savaş"tan kalan mirasla, ayrıca büyük ölçüde Türkiye devletinin özelliği itibarıyla ve İslam dünyasındaki sahip olduğu özel yerle koşutlanan bir NATO üyeliğine sahiptir. Diğer yandan ise Türkiye'nin uzun yıllardır süren Avrupa Birliği'ne girme macerası, Batı'yla entegrasyonda değerlerle ilgili kavram ve motiflerin öncelikli olduğunu, bu entegrasyonun kriterleri ve sınırlarının Batı dünyasının kendisi için en önemli konulardan biri olduğunu, ancak bunun duruma ve politik amaca uygunluğa bağlı olarak bu değerlerin "değiştirilebilirliği"ni saf dışı bırakmadığını göstermektedir.

Tüm bunlar genel olarak "Batı" kavramının da dünya haritası üzerinde "Kuzey" ve "Güney" karşıtlıkları gibi ayıncı çizgiler içeren diğer şemaların da coğrafik olmadığını göstermektedir. Bu şemalar şüphesiz kısmen dünyanın ülkeler haritasını yansıtmaktadırlar; ancak son tahlilde, başka bir gerçekliğin saptanması için sonuna kadar açıklığa kavuşmamış terimler olarak gözükmektedirler. Özellikle de tarihsel olarak Atlantik, Avrupa ve Kuzey Amerika

partnerliği çekirdeği çevresinde dünya liderliğinin desteklenmesi konusundaki global koalisyonun genel değerleri ve güvenlik çizgisi temellendirilmiştir.

Eğer böyleyse, günümüzde Batı'nın nasıl evrimleştiği, ne tür çağnlarla karşılaştığı ve Rusya'yla olan ilişkisini neyin belirlediği anlaşılır olmaktadır.

SSCB'nin dağılması, neredeyse tüm 20. yüzyıl boyunca dünyanın gelişimini belirleyen iki dünya sisteminin güç dengesinin bozulması, Batı'nın tarihi ve jeopolitik açılardan süper güç konumuna ulaştığı dünya medeniyetinin evriminin tamamlandığı konusunda tehlikeli bir duyguyu ortaya çıkartmıştır.

İlan edilen "tarihin sonu" doktrini, Batı dünyasının ve değerlerinin, ekonomik yapısının ve onun temelinde inşa edilen politik sistemin medeniyetin en yüce kazanımı olduğunu tasdiklemekteydi. Diğer ülkeler ve sistemler küreselleşme süreci çerçevesinde şöyle ya da böyle "diğerlerine yetişmeye çalışan" kalkınma sürecine çekilecekler ve Batı'yı takip edeceklerdir. İnsanlığın geleceği, herkesin modern Batı toplumunun "ışıklı zirveler"ine erişemeyeceği; ama kendi kategorisi içinde şiddetle arzulanan ve aynı zamanda nefret edilen biricik "altın milyar"a (altın milyar" terimi altı milyarlık dünya nüfusunun yüksek teknolojik gelişmişlik düzeyine ulaşmış ABD, Kanada, Batı

Avrupa ülkeleri, Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda ve İsrail gibi ülkelerin yaklaşık bir milyarlık nüfusunu ifade etmek üzere kullanılmaktadır. ç. n.) dahil olma hakkı için diğerleriyle rekabet ettiği ve bu böylece ülkelerin, halkların ve kültürlerin mekanik olarak öğütüldüğü bir sürece dönüşmelidir. Böylesi bir "var olmanın dayanılmaz hafifliği" geri kalan dünyanın hesaba katılmamasını ve "insani" tahayyüllerle ve ilerlemenin değerleri adına dünyanın her yerindeki her duruma müdahale etmek anlamına gelen "global egoizm"i doğurdu.

Sonuçta son on beş yılda Batı'nın, her şeyden önce de ABD'nin "dünyaya demokrasi getirme" misyonunu deklere ederek çeşitli devletleri ve hatta bölgeleri güç kullanarak demokratikleştirme konusunda olağanüstü ve aynı zamanda üzücü girişimlerine şahitlik ettik. Bir zamanlar bir kısım ülkeleri feodalizmden, hatta kabile sisteminden alarak doğrudan komünizme taşımaya, deyim yerindeyse aydınlık geleceğe sosyalist geçişi gerçekleştirmeye çalıştığında Sovyetler Birliği de aynı şeyi yapmıştı.

Ancak ulusal egemenlik kavramının yok edildiği devletlerin ve halkların dışarıdan yönetilmesi yükü kaldırılamaz hale gelebilir. Bugün dünyada global demokrasiyi yayma sürecini büyük bir gayretle ve bazen de düşünmeden, kesinlikle başka ve tam ters istikamette kullanabilen politik güçlerin olduğu da unutulmamalıdır.

Kimin haklı, kimin haksız olduğuna karar vermek için "güçlünün iradesi"ni ilan eden Batı, tuzağa düşmektedir. Bu yüzden dünya sathında terörist illegal örgütlerin temsilcilerinin de kendilerini "herkesten üstün" kabul etmeleri ve bu temelde başkalarının hayatı, bizim kaderimiz üzerinde tasarrufta bulunma hakkını kendilerinde görmelerine hiçbir şey engel olamamaktadır.

Günümüzde "tarihi kapatma" girişiminin bir başka nedenden dolayı illüzyondan başka bir şey olmadığı ortadadır. Günümüzün dünyasının gelişim eğilimleri **Batı'nın küresel baskınlığının bir çeşit tesis edilmesiyle ilintili olan küreselleşme sürecinin tarihsel bakış açısından durumsallıktan başka bir şey olmadığını ve uzun vadede hiçbir garantisinin bulunmadığını göstermektedir.** Evet, Batı sanayi devrimi dahil endüstrileşmenin ve bilimsel-teknik devrimlerin ilerlemesini de aşan kapitalizmin hızlı gelişimi dalgasında demokrasinin sosyopolitik, teknolojik donanımını da kullanarak, bir anda dünyanın geri kalanının çok önüne geçmiştir.

Ancak, bugün artık "Batılı olmayan" Asya'nın küresel büyümesi bu eğilimin sınırlarını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Batı'nın liderlik olanakları medeniyetler çatışması olarak adlandırılan çağrılarla temelinden sarsılmaktadır ki, bu da sadece güvenliği tehdit etmekle

kalmamakta, aynı zamanda, gördüğümüz gibi Batılı toplumların ulusal iç politik gelişmelerinin demokratik şekilde sağlanması konusunda ciddi zorluklar yaratmaktadır. Bundan başka yeraltı kaynaklarının sınırlılığı Batı'nın gelişiminde gittikçe daha ilkesel önem kazanmaktadır. Bundan başka, "altın milyar"ın kendisi gittikçe gezegenin nüfusunun daha küçük bir kesimini oluşturmaya başlamıştır ve Batı toplumları artan hammadde yetersizliği, ekolojik sorunlar ve nüfusun yaşlanması da etkisiyle gözle görülür sosyal ve ekonomik zorluklarla karşı karşıyadırlar.

Rusya'nın dünya politikasına ve ekonomisine geri dönmesi, Rusya devletinin gelişip güçlenmesi Batı dünyası tarafından daha çok bir tehdit olarak görülmektedir. Bununla birlikte Batı, Rusya'nın şu ya da bu biçimde kendisine "katılması"nı, global liderlik koalisyonunu korumak için onu kendisine çekmeyi yaşamsal şekilde arzulamaktadır. Bu, Rusya'ya duyulan cazibenin ve ona karşı duyulan korkunun bir karışımıdır.

Ancak daha önce de söylediğim gibi, Batı ve Rusya "yan yana ve birlikteyiz; ancak aynı değiliz"i anlıyorlar ve Batı'nın bize yönelik stratejisinde entegrasyon senaryoları değil (burada Türkiye'yle olandan daha fazla sorun ortaya çıkabilirdi), hammadde kaynağı ve bir dizi global tehdide karşı kalkan olarak Rusya'nın kontrol altında tutulması yer

almaktadır. Bu arada Rusya'nın "haddinden fazla güçlenmesi" ve bağımsız davranması bu düşüncenin gerçekleşmesinin önündeki başlıca engeli oluşturmaktadır. Özellikle bu yüzden Rusya'nın kullanılması senaryolarının geçtiği, ülkemizin küresel demokrasi umutları payesine teveccühle layık görüldüğü 1990'lı yıllardan farklı olarak bugün, çok fazla gözle görülür enformatif-politik baskıyla ve "psikolojik ataklar"la karşı karşıya kalmaktayız.

Günümüzde Batı, Rusya'yla olan ilişkisinde önemli olanın ne olduğunu anlamalıdır. **Rusya sahip olduğu tarihi, jeopolitik ve sosyokültürel özellikleri sayesinde somut olarak "Batı" olarak adlandırılan zayıf "global koalisyon"a entegre olamaz.** Bundan da öte Rusya, ulusal çıkarları açısından ve kendi global stratejisinin ne olduğunu kavradığı için böylesi bir entegrasyondan yana olamaz. Üstelik Rusya, kelimenin en geniş manasıyla Batı'nın hammadde ve kaynak sağlayıcısı olmak istememektedir. Biz hoca ve talebesi ortamında Batı'yla işbirliği yapamayız.

Rusya müthiş bir tarihi, bin yıllık devlet geçmişi, devlet düşüncesi, devlet eliti, devlet geleneği, kültürü oluşmuş olan bir ülkedir. Rusya başka bir ülke olamaz, Batı'yla olan ilişkilerinde doğal zenginliklerini birilerine veren ve Amerika'daki özel bölgelerde, dışarıdan belirlenen "gündem"e göre yaşayan Kızılderili rejimine geçemez.

Rusya, öncelikle nükleer ve kurumsal faktörleri sayesinde dünya sistemine önemli küresel etkilerde bulunma imkânlarına sahip, **Avrasya coğrafyasının önde gelen bir ülkesidir**. Rusya'nın sahip olduğu potansiyel ayrıca dünya ekonomisinin kutuplarından biri olmasına da imkân sağlamaktadır. Rusya'nın konumunun eşsizliği, temel olarak global Güney'e özgü olan enerji dahil devasa kaynaklar ve Batı medeniyetine has insan kaynakları, sanayi, askeri-stratejik potansiyellere, en önemlisi de kültürel ve tarihi deneyim kompleksine sahip olmasında yatmaktadır. Bunların ışığında Rusya sadece objektif olarak gözlerimizin önünde oluşmakta olan 21. yüzyılın dünya düzeninin anahtar öznesi olmakla kalmaz, aynı zamanda gerekli olması halinde, **global moderatör rolü** de oynama yeteneğine sahiptir.

Rusya bugün artık somut olarak eski liderlerle (G-8'ler) yeni, büyüyen ülkeler (Şanghay İşbirliği Örgütü, BRİK Grubu - Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) arasında birleştirici halka durumundadır. Rusya modern dünyanın iki kesimi arasındaki diyalogda aracı ve organizatör işlevini etkin biçimde yerine getirebilir; bununla birlikte kendi statüsünü ve uluslararası etkisini de artırabilir. Bu yüzden Rusya'nın dünya politik sürecindeki ve bunun yönetimindeki güçlenen katılımı küresel istikrarın teminatı olabilir.

ŞU YENİ, YENİ, YENİ DÜNYA

Tarih açısından bir an kadar kısa olan son yıllarda dünya, içlerinden pek çoğu oldukça açık, diğer bir kısmı ise (şimdilik meçhul bir yapıda olan ve noktasal eğilimlerde ortaya çıkan) yakın gelecekte önemli ses getirecek ve önemli sonuçlar doğuracak olan mühim değişikliklere şahitlik etmiştir.

Tüm dünyada, dünya tarihinin akışının köktenci değerler ve dünya görüşü açısından yeniden değerlendirildiği ortadadır. Modernite gün geçtikçe daha da rekabetçi olmaktadır. 11 Eylül 2001'den itibaren tarih, insanlığın genellikle uygar olarak adlandırılan önemli bir kısmı için yenilenmiştir. 1980'lerin sonunda, komünist sistemin yenilgisinden sonra ortaya çıkan, dünya evriminin selamete son bulmak üzere olduğu illüzyonu tümüyle yerle bir olmuştur.

İnsanlık tarihi, Batı medeniyetinin ve yeryüzünün kuzeyinin tarihi olmaktan çıkmaktadır. 2006 yılı sonunda yeryüzünün nüfusu 6,5 milyar sınırını aşmıştır; artışın % 80'i Asya ve Afrika'da gerçekleşmektedir. Batı, sadece sayısal olarak değil, aynı zamanda politik ve ekonomik anlamda da "azalan azınlık" haline gelmektedir. Çin, ekonomik hacim bakımından Fransa ve İngiltere'yi geride bırakarak şimdilik; ama sadece şimdilik ABD, Japonya ve Almanya'nın ardından dördüncü sıraya yerleşmiştir.

Hindistan, Brezilya ve Endonezya'nın dünya ekonomik hiyerarşisinde sürekli ve yukarı doğru hızlanan hareketi de en az bunun kadar önemlidir.

Önümüzdeki dönemden sık sık belirsizliğin ve öngörülemezliğin kaos çağı olarak bahsedilmektedir. Bu, **küresel gelişmenin yönetilebilirliği konusunun kilit konu haline dönüşmekte olduğu** anlamında kısmen doğrudur. Günümüz koşullarında kendi kendine gelişen dünya oldukça süratli bir şekilde sona doğru yaklaşabilir. Eğer durum böyleyse, yeni dünya düzeninin kristalizasyonu hayati bir zorunluluk haline gelir, dünya gelişiminin özellikle hangi çağdaş eğilimlerinin gelecekte uluslararası ilişkileri yapılandırmak için en fazla öneme sahip olacağının değerlendirilmesi daha da önemlidir.

SOĞUK DÜNYA VE SOĞUK DALGA

Günümüz dünyasındaki durumun özelliği, SSCB'nin ve Sovyetler Birliği ile Batı arasındaki "bloksal karşıtlığın" çökmesinden sonra Yalta-Potsdam dünya düzeninin politik temellerinin yok olmasının, eski sistemin kurumsal-hukuki mesnetlerinin de yıkılmasına yol açmamış olmasında yatmaktadır. Günümüz dünyası her şeyden önce Birleşmiş Milletler Teşkilatı sistemi olmak üzere uluslararası mekanizmaların ve normların önemli kısmını miras olarak almıştır.

Burada söz konusu olan günümüzün uluslararası ilişkilerinde yeni ve gelenekselin bir arada olmalıdır. Oluşan durumda başka, prensip olarak yeni bir dünya düzeni paradigmasına geçiş olduğu görülmektedir. Bundan önceki tüm durumlardan farklı olarak, bir sistemden bir başka sisteme geçiş barışçıl yoldan, örneğin Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında olduğu gibi sistem içi çelişkilerin ortadan kaldırılması için geniş kapsamlı, küresel ihtilaf mekanizmaları kullanılmadan, gerçekleşmektedir.

Şüphesiz, şimdiki durum da savaştan sonra; ancak "soğuk savaş"tan sonra ortaya çıkmıştır. Bir yandan bu, nükleer silahların var olduğu koşullarda başlı başına önem taşımaktadır. Aynı zamanda tam bir "sıcak" savaşın ve

böyle bir savaştan sonra ortaya çıkacak dünya düzeninin bu kadar "kararlı" kapitülasyonlarının ve paktlarının olmaması mantıken bir sistemden diğer bir sisteme geçiş sürecini daha yumuşak, şu veya bu ülkeye karşı herkesçe bilinen, diskriminatif olmayan bir süreç kılmaktadır.

Ancak bu, son yıllarda böylesi bir diskriminasyonun ve dünyayı yenenler-yenilenler olarak bölme girişiminin bugün olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu, 20. yüzyılın son on yılında ve içinde bulunduğumuz yüzyılda yaşanan tek kutuplu dünya ve ABD'nin küresel dominantlığı olarak adlandırılan dönemin tipik "yenenin dünya düzeni"ni tesis etme girişimidir. Bu girişim dünyayı istikrarlı ve güvenli kılmamıştır. Irak'taki savaş, dünyanın ortak bir merkezden yönetildiği ve kontrol altında tutulduğu ham hayalini gözler önüne sermiştir.

Aynı zamanda dünya daha az öngörülebilir olmuştur. Bunun için son on yılda nükleer silahların sınırlandırılması rejiminin dikişlerinin atmasına bakmak yeterli olacaktır. Üstelik, özellikle ABD'nin küresel hegemonya kurma iddiası, dünya politikasının tüm konularında yegâne ve eşsiz hakemlik rolünü, genel olarak dünya jandarmalığını yerine getirme arzusu, objektif olarak uluslararası ilişkiler sisteminin gelişimini frenlemiştir. ABD'nin bu istekleri her şeyden önce Birleşmiş Milletler Teşkilatı olmak üzere uluslararası

kurumların yeni gerçekliklere uygun olarak modernize edilmesine engel olmuştur ve hâlâ da olmaya devam etmektedir.

Dünya kamuoyu tüm bunlardan dolayı ABD'ye fatura kesme hakkına sahiptir. Özellikle temelleri olmayan "küresel süper imparatorluğun", "başarıdan başının dönmesi" nedeniyle 21. yüzyılda yeni dünya düzeninin oluşması yavaş, olması gerektiğinden ve insanlığa gerekenden daha az efektif bir şekilde gerçekleşmektedir.

Şu anda daha oldukça uzun bir süre devam edecek olan "soğuk dünya" hali içerisinde bulunmaktayız. Günümüzün soğuk dünyasının iki anlamı vardır. Birincisi, böylesi bir yapı hâlâ bir geçiş döneminde bulunduğumuz anlamına gelmektedir. Günümüz dünyası yeni yapının adacıklarının görüldüğü, ancak bu yeni yapının yepyeni ve oldukça istikrarlı politik bir haritayı çabuk ve derhal çizemeyeceği, oluşmakta olan bir yeni dünyadır.

Aynı zamanda ABD'nin ve Batı'nın global koalisyonunun kendi şartlarında ve kendi yararına katı "savaş sonrası düzen"i oluşturma konusundaki kibri henüz tükenmediğinden günümüz uluslararası ilişkileri sisteminden yana "soğuk rüzgârlar" esmektedir. Aslında objektif gerçeklik birilerinin "realite için daha kötü" olduğu düşüncesinin hâlâ üzerine titrediği bu planlarla çelişmektedir. Bu arada

iş bu niyetlerle sınırlı kalmamakta, “soğuk dalga”nın kapladığı ve tüm uluslararası güvenlik sisteminin yıkılması tehdidinde bulunan somut askeri harekâtlara, yeni silahların üretimine, roket üslerinin inşasına ve başka düşüncesiz adımlara dönüşmektedir.

Sonuçta “soğuk savaş” ruhu geri çağıldığı, ancak daha da ciddi dünyanın yeni, adaletli ve ayrımcı olmayan bir dünya düzeninin kurulması konusundaki tarihi şansından mahrum kalabileceğinden tüm bunlar kesinlikle kabul edilemez. Yenenler ve yenilenler olarak ayırım yapmaksızın, mecburen bir arada yaşama ve sınırlı uzlaşma ilkeleri üzerine değil de, herkesçe arzu edilen ve eşit haklara sahip bir gelecek prensibi üzerine inşa edilen bir dünya düzeni gereklidir.

Özellikle tüm dünya için gerekli, karşılıklı yarara dayalı anlaşmalar ve yollar aranması yakın zamanda her şeyden önce BM olmak üzere ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı’nın kendi içinde reformasyonunu da kapsayan uluslararası kurumlarla ilgili çalışmaların belli başlı alanlarını oluşturmalıdır. BM’nin **dünyanın ekonomik kalkınmasının koordine edilmesindeki rolü** çok önemli bir hale gelmektedir. Daha etkin ve dirayetli bir BM, dünya ekonomik ve finans sistemleri üzerinde reel bir kontrol fikrine dönüşü sağlayabilir. Bu durumda, günümüzde

Dünya Ticaret Örgütü çerçevesinde, her şeyden önce DTÖ'nün üstünlüğün ve yayılmacılığın enstrümanı olarak kullanılması girişimleri nedeniyle görülen dünya ticaretindeki kriz olgularının da üstesinden gelinmesi mümkün olacaktır.

BM'de ve daha fazla da Güvenlik Konseyi'nde reform yapılmasından bahsettiğimizde, öncelikle bunun Rusya için sonuçlarını hesaplamamız doğaldır. Ancak ilkesel planda başka bir şeyi unutmamak gerekiyor. BM'nin dünya sistemindeki rolünün gerilemesi uzun zamandır eski uluslararası ilişkiler sisteminden Rusya'ya miras kalan en önemli kurumsal kaynağı olan Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelik statüsünün etkinliğinin düşmesine neden olmaktadır. Galiba bu durumda BM'nin rolüyle birlikte tümünden değerlerini kaybedinceye kadar beklemektense, BM GK nezdindeki bir takım istisnai haklarımızı paylaşmak ve genel olarak bu hak ve ayrıcalıkların reel getirilerini artırmak daha iyi olacaktır.

Bu örnek günümüz dünyasında kendi kaynak ve imkânlarına karşı rasyonel ve "akılcı" koruyucu ilişkiler gerektiğini iyi bir şekilde resmetmektedir.

ABD ile SSCB arasındaki küresel karşıtlığın kafasına dank ettiği dünyada yeni güç merkezlerinin ortaya çıkması, uluslararası ilişkiler yapısının karmaşılaşması ve gizli saklı birçok kutupluluk görülmeye başlanmıştır. Günümüzde

şu ya da bu ülkenin; hatta kamplann kesinlikle tüm alanlarda dominant olmaları hemen hemen imkânsız hale gelmektedir. Günümüz dünyası objektif olarak çok kutupludur. Ancak sorun, bu çok kutupluluğun ne olduğunda, yapısının ve niteliğinin nasıl olduğunda, yeni çok kutuplu dünyanın yönetim mekanizmasının nelerden oluştuğundadır.

Geçmişten farklı olarak geleceğin çok kutupluluğu düşman grupların, güçlerin karşıtlığının ve nükleer paritenin çok kutupluluğu olmayacaktır. **Yeni dünya düzeni içerisinde hiçbir yeni süper devletin olmadığı**, katı küresel ve hepi topu tek bir blok yapısında, üstelik belki bugün ABD, yarın Çin olsun hiçbir devletin dominant olamayacağı şekilde oluşmaktadır.

Bu, daha karmaşık, karşı karşıya konmuş çok sayıda "katman"dan, çok boyutlu figür ile sektörlerden oluşacaktır ve bugün pek çok anlamda da böyledir. Bu sektörlerden her birinin (ekonomik, finansman, teknolojik, askeri, inovasyon, kaynaklar, kurumsal vs.) kendi liderleri, bazen de diğer katılımcılardan önemli ölçüde kopuk bulunan ülkeleri olacaktır.

Sonuçta belirli ve sürekli olmayan miktarda hareketli ve değişken kutuplu bir dünya görmekteyiz. Pek çok araştırmacı böylesi bir dünyayı "değişken geometri"

dünyası olarak da adlandırmaktadır. Bazen bu kutuplar kaç tanedir, nasıl kutuplardır, nasıl örgütlenmişlerdir, nitelikleri, istikrar durumları ve amaçları nelerdir sorularına tam olarak ve emin şekilde cevap vermek mümkün olmamaktadır. Ülkeler herhangi bir ekonomik ya da askeri-politik gruba katı bir şekilde bağlı olmaya ve üyeliğe yanaşmamaktadırlar. Tam tersine devletler çok çeşitli uluslararası birliklere ve işbirliği şekillerine katılmak suretiyle çıkarları bölüşürmektedirler.

Dünyaya etki etme ve güç dağılımı daha çok amaca yönelik birliklerle, yani ülkelerin sadece uzun vadeli ve sınırsız süreyle değil de sınırlı süre içinde, somut uluslararası sorunların çözümü amacıyla koalisyonlar kurmasıyla belirlendiğinden modelin kendisi daha hareketli, konfigürasyonu ve karakteristiği oldukça hızlı bir şekilde değişmektedir.

Şu ya da bu uluslararası bir sorunun çözümü için bir koalisyonda yer alan ülkelerin, herhangi başka sorunlar konusunda birbirlerine karşı olan çeşitli koalisyonlar içinde bulunmaları sık rastlanan bir durumdur. Irak krizinde "barikatın farklı tarafları"nda yer alan önde gelen Avrupa ülkeleri uluslararası terörizmle mücadelede "aynı bayrak altında" toplanmışlar, İran'ın nükleer programı çerçevesinde ise bambaşka sınırlayıcı hatlar çizmişlerdir.

Böylesi bir sistemde Rusya dahil hiçbir ülkenin karşısına katı, tek anlamlı ve sınırsız şekilde önceden belirlenmiş şöyle bir seçim çıkmamaktadır: Şu güç merkezine mi, yoksa öbürüne mi yanaşmalı ya da örneğin, Amerikalılarla ve onun müttefikleriyle mi yoksa karşıtlarıyla mı birlikte olmalı? Manevra yapacak alan mevcuttur ve iç sosyoekonomik modernizasyonun tamamlanmadığı ülkemizde şu andaki durumda en önemli konu budur.

Böylesi özelliklere sahip bir dünyanın oluşması şüphesiz ki zordur. Böylesi bir dünyada dünya güçlerinin sürekli girdabının belirli bir anda "herkesin herkese karşı olduğu savaş"a dönüşmesine imkân vermeyecek "uluslararası regülatörler"in ve oyunun genel kurallarının önemi daha da artmaktadır.

Aynı zamanda diğer taraftan bu dünya, üniversal güç karşıtlıkları üzerine değil de **"soft power" ruhundaki ve prensiplerindeki dünya güçlerinin "serbest rekabet" mekanizmaları üzerine** inşa edildiği için katılımcılarına kendi küresel ve bölgesel etki alanlarını genişletmek için geniş imkânlar yelpazesi sunmaktadır. Yani sadece derin ekonomik ve yalnızca askeri güç ilkeleri üzerinde değil de ağırlıklı olarak diğerlerini etkileme ve kendine çekme yeteneği üzerine inşa edildiği için. Soft power'in hem "yumuşak" hem de "akıllı güç" olarak tercüme edilmesi

rastlantı değildir. Sahip olduğu geniş toprakları, tarihi, kültürel, etnik ve doğal çeşitliliği Rusya'nın hem faaliyet amaçları, hem de coğrafik çerçevesi çok farklı uluslararası kuruluşlara katılımını tayin etmiştir. Olayın bir yüzünde Orta Asya ve Uzakdoğu bölgelerinde güvenliğin sağlanmasına katılmak, diğer yüzünde ise Avrupa Birliği üyeleriyle olan ortak bir ekonomik coğrafya oluşturmak vardır. Madalyonun diğer bir yüzünde post-Sovyet coğrafyada ekonomik entegrasyon projelerinde anahtar rolü oynamaya çalışmak, diğer yüzünde ise Pasifik Okyanusu havzasında yer alan ülkelerle karşılıklı ekonomik ilişkiler konusunda eşit haklara sahip ortaklığa ulaşabilmek vardır.

Ancak madalyonun bu yüzleri birbirleriyle çelişmemektedirler. Benzer bir dünyada Rusya'nın görevi, daima olanaklara sahip olmak ve olabilecek en fazla sayıda ülke için en çekici **olabilecek ve en fazla küresel etkiye sahip olacak "amaca yönelik birlikler" paketini oluşturmayı, yönetmeyi ve optimize etmeyi bilmesinde yatmaktadır.** Böylesi bir stratejiyi gerçekleştirmek yakın gelecekte dünyanın "süper devleti" olmak anlamına gelmektedir.

HİDROKARBON DÖNEMİNİN KÜRESEL EGEMENLİĞİ

Günümüz dünyasındaki ekonomik gelişmenin sınırlarından ne kadar çok bahsedersek, bu sınırların şu veya bu şekilde yeryüzünün tüm kaynaklarının ortaya çıkartılması ve endüstriyel ve enformatik devrimler dahil daha önceki bilimsel teknik devrimler potansiyelinin adım adım “ilerletilmesi” sonucunda açığa çıkan dünyanın içsel çatışmasıyla ilintili olduğu daha fazla gözle görülür hale gelmektedir. Yeni bağımlı kalkınma modeli dünyada bu temelde oluşmaktadır.

Bir taraftan küresel ekonomi hiyerarşileşmiştir; dünyanın belli ülkeleriyle uluslararası koalisyonları arasında sıkı sıkıya birbirine bağlı, ileri ve geri kalan sektörler ortaya çıkmaktadır. Bugün genel olarak ABD ve Batı, en azından şimdilik, global ekonominin süper (post) endüstriyel, finans, altyapı ve yüksek teknolojilerinin kontrol paketini elinde bulundurmaktadır. Asya-Pasifik bölgesi dünyanın fabrikasına, dünyanın yeni endüstri merkezine dönüşmektedir. Alt kademelerde ise maalesef, Rusya'nın sıkışıp kaldığı hammadde dünyası yer almaktadır.

Global ekonominin objektif gelişme mantığı çeşitli devletlerin, bölgelerin, korporasyonların ve global

sermayenin "korsanları"nın bu piramidin önemli ve en kârlı hiyerarşik düzeylerinde baskın olma rekabetidir. İleri gelişme sınırları üzerindeki kontrol, bu gelişme imkânlarının günümüzde Batı'nın küresel anlamda baskın olmasının belli başlı kaynakları olarak kaldığı anlamına gelmektedir. Gelişimin bağımlılığı "postendüstriyel liderler" in şu ya da bu ülkelere somut olarak yetiştirmeleri ve aralarında işbirliği yapmaları konularını somut olarak çözmek veya çözmemek için kaynaklara sahip olmasında ortaya çıkmaktadır.

Diğer ülkeler Batı'nın teknolojik ve bilimsel bilgisinin sonuçlarını ele geçirseler bile bunların yeniden üretimi için teknolojik ve entelektüel imkânlarla sahip değiller. Hem yeninin üretim potansiyelinin, hem de bu potansiyeli yeniden üretiminin kaybı anlamına gelen, Rusya dahil, dünyanın pek çok ülkesi için başlıca sorun olan mahut beyin göçü dünyanın pek çok ülkesi için, belirli bir anlamda, gerçekten başlıca sorundur.

Günümüzdeki durumun değişmesi sadece, şimdilerde yaşanan enformasyon devriminin içinden gelecek bilimsel teknik devrimin (BTD) sonucunda mümkündür. Bu devrim çerçevesinde hem yeni ülkelerin ileri sınırları delip geçmeleri, hem de en azından şimdiki birtakım liderlerin "düşüşü" mümkündür. Ancak şu ya da bu sonuç bir sonraki BTD'nin hangi dominant karakteri (biyoteknik mi, nanoteknolojik

mi, quantum mu veya başka herhangi bir BTD mi) alacağına bağlıdır. Bugün bu sorunun tek bir cevabı yoktur; dünyanın çeşitli devletleri ise "geleceğin şu veya bu sektörü"ne vurgu yapmaktadırlar.

Yine aynı zamanda geleceğin BTD'sinin özünü ilkesel olarak geleneksel, doğal kaynakların sınırlılığı sorununun birinci plana çıkmasının oluşturacağı açıktır.

Küreselleşme sürecinin temeli, günümüzde sorunların yeni keşfedilmiş topraklar ve yeraltı kaynakları yardımıyla çözümlenmesi imkânlarının tükendiği dünyanın özellikle ekstensif kullanımından ve medeni coğrafyanın genişletilmesinden, dünyanın entensif kullanımına geçiş girişimlerinde yatmaktadır.

"Gelişimin sınırı" fikri sadece "dünyanın kendi sınırı"nın, yerkürenin fiziki ve doğal kaynaklarının sınırlılığının münferit bir durumu olarak ortaya çıkabilir. Son tahlilde postendüstriyel dünyanın günümüzdeki "redaksiyon"unun tükenmişliği ve yakın gelecekte yeni bir global yüce depresyonun ortaya çıkma ihtimali bu kaynak sınırlılığında yatmaktadır.

Geleceğin dünyasının her şeyden önce yenilenemeyen doğal kaynaklar için artan düzeyde bir mücadelenin dünyası olacağı konusundaki bilinen tez hemen hemen hiç tereddüde mahal bırakmamaktadır. Bu mücadele ekonomik,

rekabet, medeniyetler çatışması ve hatta uluslararası terörizm elbisesi giyebilir; ancak işin özü değişmeyecektir, Günümüzde dünya sadece enerji taşıyıcı madde fiyatlarının yüksek olduğu bir aşamaya değil, aynı zamanda **jeopolitiğin hidrokarbon dönemine ve uluslararası ilişkilerin sistemine de girmiştir.**

Bizler petrol ve gazın çıkartılması, taşınması ve tüketimi üzerinde kontrol sağlama arzusunun dünya politikasında nasıl mihenk taşı haline geldiğine şahitlik ettik. Gelişme imkânları ve perspektifleri için rekabete her geçen gün yeni yeni ülkeler katılmaktadır, bu da daha büyük miktarda kaynak gerektirmektedir. Öncelikle, hızla büyüyen Asya, petrol ve gazı olan talebi ve bunların fiyatlarını stratejik planda yukarı doğru çekmektedir. Postsanayileşme ekonomisi pek çok nimet sunmuştur; ancak günümüzde yepyeni mallara olan "yeni talepler"in ve devasa "tüketim malları"nın genişlemiş yeniden üretimine meyil etmektedir. Yeryüzünün yenilenemez kaynakları daha fazla çıkartılıp suni bir şekilde dolaşıma sokularak, enerji ve ekoloji krizi gittikçe daha fazla artırılmaktadır.

Yeni BTĐ çerçevesinde öncelikle "enerji devrimi"nin ve dünya ekonomisinin ilgili köklü yeniden yapılanması sorununun çözümlenmesi daha keskin bir gereklilik olmaktadır. Şimdilik bu gerçekleşmedi ama en az bunun

kadar keskin ve ilkesel olan bir başka konu da global ekonominin mevcut "petrol-gaz" enerji hammaddesi rezervlerinin idaresi ve bunlar üzerinde kontrolü tesis etme konusudur. Bu tür kaynakların sahiplerinden biri olarak Rusya kendi enerji stratejisini oluşturmakta ve enerji alanında kendi menfaatleri üzerinde artan dış baskıyla karşılaşmaktadır.

Sistematik kaynak sınırlamalarının diğer çeşitleri hiçbir yere kaybolmamaktadır. Gelecekte dünya, insanlığı bunca huzursuz eden enerji kaynaklarının tükenir olması sorununun üstesinden petrol ve gazın yerine başka bir "ekonomik kan" koyarak gelse bile başka ve çok daha katı doğal sınırlamalarla yüz yüze gelmekten kaçınamayacaktır. Yeni yüzyılda global süreçler git gide daha fazla surette insanoğlunun ekolojik ve biyolojik hayatta kalma zorunluluğuyla belirleneceklerdir.

Bu yüzden enerji hammaddesiyle birlikte su, verimli topraklar, temiz hava, yerleşim alanları için daha fazla mücadele verilmektedir ve bu mücadele gelecekte daha da keskinleşecektir. **Sadece enerji hammaddesi zenginliklerine değil, çok geniş topraklara ve topraksal kaynaklara, yeryüzündeki en önemli temiz su ve orman rezervlerine sahip olduğu için Rusya'nın tüm bu süreçlerin merkezinde yer alması bizim için özel bir önem arz etmektedir.**

Rusya, genel olarak dünya ekonomisinde en yüksek paya sahip olmasa ve postendüstriyel alanda daha az bir ağırlığa sahip olsa da, bizim ülkemizin sahip olduğu konumun özelliği, aynı zamanda, kaynak segmentlerinin küresel gelişim için kritik öneme sahip dünya ekonomisinin ve politikasının ana halkası olmasından kaynaklanmaktadır.

Şüphesiz kaynaklar için verilen mücadele çeşitli biçimlere bürünebilir ve ister devlet olsun, ister transnasyönel şirketler (TNŞ) ya da yeni global oyuncular olsun çok çeşitli güçlerle ve çeşitli yöntemlerle yürütülmektedir. Ancak kaynaklar için dünyada verilen mücadelenin sistematik geleceğini belirlemeye çalışırsak, bu mücadelenin bu konuda herhangi tek bir küresel çözümün olgunlaşması ve oluşması ihtimaliyle bağlantılı olduğunu görürüz. Bu durum Rusya için ciddi sorunlar doğurabilir.

Günümüz dünyasında gelişim mantığının, ulusal egemenliğin global düzeydeki kaynaklara kadar genişletilmemesi gerektiği hususunu ciddi olarak gündeme getirmesi ihtimal dahilindedir.

Eski ABD Devlet Sekreteri Madeleine Albright'ın Sibirya'nın sınırsız doğal zenginliklerinin sadece Rusya'ya ait olmasının dünya düzeyinde çok büyük bir haksızlık olduğu konusundaki söylemini hatırlatmakta fayda var.

Benzer söylemler semptomatiktir ve gelecek on yılda, belki de daha evvel yeryüzünün yenilenemez kaynaklarının ulusal egemenliklerden çıkartılarak global düzeyde yönetilmesi, kontrol edilmesi ve dağıtılması gerektiği konusunda bir çeşit uluslararası konsensüs oluşmaya başlayacağına tanıklık etmektedir.

ABD, AB ülkeleri ve Çin dahil pek çok ülke aynı anda olayların böyle gelişmesinde en çok çıkarı olan güçler olabilirler. Başka bir deyişle, özellikle Rusya ve sahip olduğu doğal zenginlikler ilk stratejik küresel alyans ve böylesine çeşitli jeopolitik güçlerin işbirliği yapması için güncel bir motif oluşturabilir.

Diğer taraftan yenilenemez kaynakların yönetiminin küreselleşmesi perspektifi Rusya için başka bir tehditle, daha doğrusu, yine aynı eğilimin iç boyutuyla bağlantılıdır. Söz konusu olan sadece birilerinin ulusal sınırların üzerinde ve ulusal egemenliğin dışında yaygınlaştırmak istedikleri kaynak kontrolünün uluslararası hukuk rejimi değildir. Üstelik Rusya'nın karşısına Ural Sıradağları'nın doğusunda kalan toprakları üzerinde kontrolün muhafaza edilmesi sorunu çıkacaktır. Üstelik, bu sorunun kaynağını sadece dış yayılmacılık girişimleri oluşturmamaktadır.

Bizim doğal zenginliklerimizin büyük kısmı tam da kalabalık olmayan ve yavaş yavaş azalan bir nüfusa sahip

olan Sibirya'da ve Uzakdoğumuzda toplanmıştır. Şüphesiz ki, global kaynaklar üzerinde uluslararası kontrol tesis edilmesi konusundaki ilgi artacak olursa, Sibirya'yı ve Uzakdoğumuzu elde tutmamız daha da güçleşecektir.

Açık konuşmak gerekirse, eğer Sibirya'da ve Rusya'nın Uzakdoğusunda yaşayan yeni kuşaklar Rusya'nın Avrupa kısmının ve orada yerleşik büyük şirketlerin Sibirya petrolünü, elmasını ender bulunan metallerini mümkün olduğunca fazla çıkartmayı, ormanlarını kesmeyi ve bunları dünya pazarlarında satmayı, bunların karşılığında ise bu toprakların gelişmesi ve buradaki yaşam düzeyinin yükselmesini sağlayacak olan rekabet gücünün oluşturulması konusunda hiçbir şey yapmıyorlarsa, Mendeleyev'in tablosundaki hemen hemen bütün elementlere, güçlü nehirlerle ve büyük göllere, uçsuz bucaksız taygaya sahip bu kuşaklar er ya da geç böyle bir Rusya'da kalmaya değer olup olmadığını düşünmeye başlayacaklardır. Bir zamanlar Büyük Britanya'dan ayrılarak Amerika Birleşik Devletleri'ni oluşturan Kuzey Amerikalı koloniler bugün tüm dünyaya dominantlik etmekte değiller mi?

Kendi kendimizi korkutmamalıyız; ancak olayların benzeri gelişim potansiyelini yine de göz önünde bulundurmalı, değerlendirmeli ve kontrolümüz altında tutmalıyız. Bu farazi geleceği kavramak ve zenginliklerin

zayıflığa dönüşmemesi için kendini savunmayı bilmek gerekir. Rusya'nın sahip olduğu benzeri global fırtınaları dizginleme konusunda güç potansiyeli ilkesel bir rol oynamaktadır. Ancak Rusya'nın izin vermemesi gereken en önemli şey Rusya haritasıyla oynanması, ülkemizin ve kaderimizin pazarlık konusu ve yeni dünya düzeninin ilkeleri konusunda diğer ülkeler arasında uzlaşma konusu yapılmasıdır.

Bundan başka, gördüğümüz kadıyla sadece bizim kendi global aktifliğimiz ve subjektifliğimiz değil, aynı zamanda bölgesel olanlar dahil iç ulusal politikamızın önceliklerinin ilgili kategorilerde algılanması da federalizmin etkinliğinin, demografik stratejimizin, ülkenin stratejik öneme sahip çeşitli bölgelerinin sosyoekonomik gelişiminin artırılmasının idrak edilmesi de son derece büyük önem kazanmaktadır.

POSTWESTFAL DEVLET

Günümüz dünyasının küreselleşme koşullarında devletin nasıl bir değişim geçirdiği de son derece önemli bir konudur. Bir süre önce bilim çevrelerinde ulus devlet egemenliğinin dokunulmazlığı üzerinde temellenen Westfalen uluslararası ilişkiler sisteminin kriziyle ilgili tasavvurlar ağır basıyordu.

Transnasyonal şirketlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve hükümetlerarası, uluslararası kuruluşların etkilerinin arttığı küreselleşme süreçlerinin etkisiyle devletlerin egemenliklerinin "aşındığı" ve bu sistemin üzerine oturan uluslararası ilişkilerin ise gerilediği ve uzun vadede sıfırlanacağı yönündeki mütalaayı sık sık duymak mümkün. Bu gibi görüşlerin radikal taraftarları (ki biz onları "şebeke yapıları"nın ideologları olarak adlandırıyoruz) şimdilerde ulus devletlerin sanki ilkesel olarak etkin şekilde yönetimi sağlamaya muktedir olmadıkları, bunun suçunun da bu devletlerin kendi toprak menfaatlerine yönelik olmalarında yattığını hararetle bir şekilde ispatlamaya çalışmaktadırlar.

Bu ideologlara göre, yine aynı prensip üzerine kurulmuş uluslararası kuruluşlarca inşa edilen şebeke prensibi yönetim sisteminin ön plana çıkması gerekmektedir. Yine bu mantığa göre, kendi egemenliğine sahip devletin adım adım

sönümlenmesi kaçınılmazdır. Zira, dünyanın fiziki coğrafyası belirleyici rolünü gittikçe kaybetmekte, politik süreç ise ağırlıklı olarak enformasyon, finans, erk kararları, sembolik kaynaklar ve bilgi akışının sanal ortamı çerçevesinde gelişmektedir. Bu anlamda günümüzde pek çok devlet bırakın global süreçlere ilkesel bir etkide bulunma kabiliyetlerini, kendi ulusal topraklarını bile kontrol edememektedir.

Gerçekten de dünyanın geleneksel politik harita ve ulusal kurumlar sistemi belirli bir erozyona maruz kalmıştır. Eskiden çeşitli toplumların ve devletlerin politik örgütlenme düzenlerini koruyan ve belirleyen ulusal sınırlar, hukuk, dil, politik kurumlar, iletişim, uzaklık, zaman gibi unsurlar günümüzde küresel etkilerden koruyamamaktadır. Şu ya da bu ülkedeki politika özneleri aynı zamanda hem ulusal liderler; hem de diğer devletlerin, halkların, dini kuruluşların, uluslararası sermayenin ve çeşitli küresel sosyal hareketlerin temsilcileridir. Bunlardan bir kısmı tümüyle legal statüden uzaktırlar ve dünyanın “karanlık” politik süreçlerinin ve uluslararası suç örgütlerinin temsilcisidirler. Tarihin bu yeni unsurlarının ortaya çıkması dünyayı yeni, her zaman anlaşılır olmayan ve gün geçtikçe olağanüstü tehlikeli olan bir muhteviyatla doldurmaktadır. Kriz ve politik kurumların uluslararası etkinliğinin yetersizliği sadece

global politik süreç çerçevesinde kurumlar üstü ve hukuk üstü politik teknolojilerin önemini artırmaktadır.

Ancak, diğer taraftan küreselleşmenin uluslararası arenadaki yüzeysel olan devlet dışı oyuncuların rolünü artırarak devlet kurumunun kendisini de aşındırmakta olduğu yönündeki tüm tasavvurlar en azından yüzeysel kalmaktadır. Westfalen uluslararası ilişkiler sisteminin devletin toprakları üzerindeki devlet erkinin üstünlüğü, bağımsızlığı ve hürriyeti, uluslararası diyalogda bağımsızlık, toprak bütünlüğünün ve dokunulmazlığının sağlanması gibi ilkeleri temel ilkeler olarak kalmaktadır.

Aslında maalesef, bu ilkelerin tam dokunulmazlığından bahsedilemez. Bu ilkelerin ve benzer bir egemenlik anlayışının aşınma tehlikesi mevcuttur ve artmaktadır. Ancak bu tehdit yine "şebeke yapılarından" değil, her şeyden önce bir kısım **"soğuk dalga devletleri"**nden, ayrıca bunların eskimiş, ancak hâlâ NATO gibi kendi askeri-politik bloklarının ve koalisyonlarının var olmasını haklı çıkartma yolları arayan yapılarından gelmektedir. Birtakım "şebeke yapılar"da değil de, özellikle yukarıda saydığımız bu yapılarda "oluşamamış devlet", "yumuşak egemenlik", devletlerin dışardan yönetilmeleri" ve "insani müdahale" konseptleri ortaya çıkmaktadır. Bizim ele aldığımız "kaynaklar üzerindeki egemenliğin küreselleşmesi" farazi modeli gelecekte özellikle onların mantığı devamı olabilir.

Başka bir deyişle, şebeke dünyasından, uluslararası terörist ve dünya yeraltı örgütlerinden kaynaklanan tehlikelere rağmen, devlet kurumunun yaşama kabiliyetinden şüphelenildiği bir ortamda, devletlerin kendi kibirleri ve politik çıkarları hâlâ belirleyici rol oynamaya devam etmektedir. Devlet egemenliğinin "aşınması"nın, "sınırlanması"nın ve "sızması"nın teorik temelleri çok sıklıkla devletler arasındaki rekabetin bir aracı, şu ya da bu ülkenin iç işlerine müdahale etmenin bir enstrümanı olmaktadır.

Aslında ise **küreselleşme devlet kurumunun önemli ölçüde güçlenmesini gerektirmektedir**. Etkin, dirayetli, halkına, diğer devletlere ve bütün olarak dünyaya karşı sorumlu olan bir hukuk devleti gereklidir. Üstelik böylesi bir sorumluluk son olarak değil de bazen ilk elden, devletlerin kendilerinden ve elitlerinden devlet egemenliği kavramının itibarını düşürme konusunda daha az istekli olmalarını, uluslararası ilişkiler sisteminin ulusal-devlet temellerinin gelişim eğiliminin yorumlanmasında daha az laubalilik ve kendi oturdukları dalı kesmede daha az aktif olmalarını ve daha az delilik yapmalarını talep etmektedir.

Aksi takdirde, devlet kurumunun çağdaşığa, yeni gerçekliklere uygun olarak gösterdiği çabalara ve modernizasyona, çeşitli devletlerin ve uluslararası-devletler

arasındaki ilişkiler sisteminin çağrılar ve tehditlerle ilgili tamamına karşı verecekleri cevabın etkinliğine adapte olmasından bahsetmek imkânsız hale gelecektir. Böylesi bir buyurma ortadadır. Devletin reel problemlerinin özü gerçekten de devletin hatta kendi isteğinin dışında, yeni ve küresel bir politik, ekonomik ve sosyal ilişkiler matrisine göre kendi içinde nasıl yapılandığıyla ilintilidir. Devletin küreselleşmenin çeşitli devletler üstü modelleriyle temas etmekten kaynaklanan aşınması ve yükü artmaktadır.

Öte yandan örneğin, küreselleşme dini içerikli olabilir. Günümüzde **İslam**, devletlerarasındaki sınırları silen **en güçlü küreselleşme trendlerinden biridir**. Buna bağlı olarak sık sık modern İslam'la gezegenimizin geri kalan kısmı arasında medeni bir kırılmadan bahsedilmektedir. Müslüman ülkelerin halklarının büyük bir kısmının yoksulluk koşullarında yaşaması ve bu yüzden de modern dünya düzeninin adaletsizliğini çok keskin bir şekilde algılaması yüzünden sorun daha da keskinleşmektedir. Bu arada yaşam seviyesi ve kalitesi, teknik ve teknolojik, kültürel gelişmişlik bakımından gelişmiş endüstriyel ülkelerle nüfusun büyük kısmı arasındaki uçurum gün geçtikçe büyümektedir.

Bu arada, İslam dünyasının siyaset ve iş dünyası içinde "İslamcı sokak" tarafından biriktirilen sosyal hoşnutsuzluk

enerjisini diğer dinlerin temsilcileri nezdinde bir kısım dış düşmanlara yönlendirmek isteyen güçler bulunmaktadır. Adı geçen bu güçler bunu yaparken geleneksel ve sıklıkla çok arkaik olan kendi hâkimiyet biçimlerinin değişmeden, bütün bir şekilde korunmasını istemektedirler. Sonuçta bu iki eğilimin kesişmesi köktendinciliğin, dini ekstremizmin ve terörizmin yaygınlaşması için besleyici bir ortam yaratmaktadır.

Ancak yerkürenin Müslüman nüfusunun bir kısmıyla gelişmiş endüstri ülkelerinin halkları arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan sorunlar daha çok geçici bir karakter taşımaktadır. İslam medeniyeti günümüzde iç modernizasyon, kişilik hakları, kadınların eşitliği, politik ve kültürel hoşgörü gibi belli başlı dini savların modern çağın gerçeklerine adapte olması talepleriyle karşılaşmaktadır. Dünya tarihi boyunca diğer dinler de kendi doktrinlerini modernize etmişlerdir.

Bu konuda da Rusya dünya liderlerinden biri olabilir. İslam'ın barışçıl, açık ve toleranslı versiyonunun gelişmesi konusunda hiç de azımsanmayacak bir deneyime sahibiz. Örneğin, Tataristan'da Müslümanlar diğer dinlerin temsilcileriyle birlikte yan yana, ortak vatanları Rusya'nın refahı için birlikte yaşamakta ve çalışmaktadırlar. Gelecek böylesi yapıcı, diğer dinlerle diyaloga açık tipte ve

yönelimdeki İslam'ın yanında olacaktır. İslam kendi deneyimine dayanarak modernleşebilir ve çağdaş gerçekliğe adapte olabilir. Müslüman ülkelere yabancı kurumları, davranış ve diğer modellerin kabaca kabul ettirilmesi girişimi sadece ters sonuçlara, ekstremistlerin konumlarını güçlendirmelerine neden olacaktır.

Geleceğin devletin yapısal krizi ekonomik küreselleşme, geleneksel, "klasik" devlet yapısının ve fonksiyonlarının yeni çağdaki ulusal gelişmenin şartlarına tam uymamasıyla da bağlantılıdır.

Devlet bir yandan küreselleşme mantığına, öncelikle de ekonomik küreselleşmeye uymaya çalışırken daha fazla ekonomik "profil"e sahip olmakta ve TNŞ ile rekabet eden ve global ekonomide vatandaşların acentesi olan **devlet-şirkete** dönüşmektedir.

Ancak, aynı zamanda (yeni çağın postendüstriyel çağ; yani bilgi ekonomisi, insan sermayesi ekonomisi olduğu oranda) devlet politikasında toplumsal hizmet sektörü olarak adlandırılan her şeyin anlamı doğal olarak artmakta, bu da "**sosyal devlet**" veya genel refah devleti konseptini oluşturmaktadır. Devletin evriminin sosyal mantığı pek çok anlamda kendi ekonomizasyonu ve bu anlamda devlet harcamalarının, vergi yükünün ve sosyal yükümlülüklerinin azaltılmasını ve business-sübjeye benzer

olarak devletin kendi ekonomik etkinliğinin artırılması emrini veren neoliberal ekonomi doktriniyle çelişmektedir.

Devlet ve ulusal elit erkinin bu eğilimlerin ve şartların optimal dengesini bulma yeteneği elitin ve devletin başlıca etkinlik kriterine dönüşmektedir. “Devletin geleceği var mıdır”, sorusunun başlıca cevabı da buradadır.

Böylelikle devletin inşası alanında zamanın icaplarını şu şekilde formüle edebiliriz: Rusya, günümüzün global dünyasında özellikle etkinlik ve rekabet gücü kriterlerine dayanmak suretiyle akılcı bir süre içerisinde devleti yeniden yapılandırmalı ve kalitesini, iktidar sistemini ve yöntemini verimleştirmelidir. Bu, devletin dünya ekonomi ve politiğinin düzenlenmesi ve geliştirilmesine katılımının daha da artırılarak güçlendirilmesi anlamına gelmektedir. Ancak iç sosyoekonomik politikada daha kapsamlı ve donanımlı bir postendüstriyel sosyal politika oluşturulması ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü yeni global ekonominin “başlıca sermaye”si olan insanın korunması ve gelişimi belki de devletin başlıca fonksiyonuna dönüşmektedir.

KÜRESEL RUSYA

Günümüz dünyasında devlet ve toplumun ulusal kalkınma amaçlarına ulaşabilmesi, bu amaçların en etkin ve net bir şekilde ortaya konabilmesi, global çerçeve hesaba katılmadan ve global politik ve ekonomik akımdaki hareketin bugünkü "koordinatı" ve yönelimi belirlenmeden mümkün değildir.

Kendi gelişimini sağlayabilmek için Rusya'nın sadece düşünmesi değil, küresel hareket etmesi de gereklidir. Gelecek on yılda Rusya'nın sadece kendi evinde, ülke içinde değil, aynı zamanda uluslararası arenada da geleceğini kurması gerekmektedir. Dünyadaki konumunu güçlendirmesi gerçekten ülkemizin sosyoekonomik kalkınmasının en önemli kaynağı olacaktır.

Ancak bununla birlikte başka bir şeyi de kavramak gerekmektedir. **Rusya'nın gelecekteki yerinin ve rolünün neye bağlı olduğu çok önemlidir. Bu da Rusya'nın çok ciddi iç transformasyona ve modernizasyona hazır ve bunu yapacak yetenekte olması demektir.** Ulusal ekonominin ve sosyal sistemin gelişmesi bugünkü dünyada değil, aynı zamanda birkaç on yıl sonraki, hatta örneğin 2050 yılında oluşacak dünyadaki rekabet gücüne sıkı sıkıya bağlıdır.

Dünya medeniyet tarihinin son iki yüzyılı kapitalizm çağı olmuştur. Günümüzde ulusal ekonomilerinin ve ulusal

devletlerinin kalkınmasını kapitalist ilkeler üzerinde en etkin şekilde inşa edebilen ülkeler, şimdilik dünya liderleri olarak kalmaya devam etmektedirler.

Bununla birlikte, son birkaç on yıl boyunca "geleceğin global projeleri" rekabet eğilimi ile ülke ve halkların bunlar çerçevesinde entegrasyonu da gözlemlenmiştir. Bu rekabette "kolektif Batı"nın kapitalist dünyası başında SSCB'nin bulunduğu sosyalist sistemi yenilgiye uğratmıştır, aynı anda geleneksel imparatorluklar dağılmış ve kâh sıradan gözlemci olarak, kâh iki toplumsal-ekonomik formasyonun ve kalkınma modelinin mücadele meydanı olarak bu dünya arenasında yer almış olan "üçüncü dünya" oluşmuştur.

Bugün dünyanın gelişiminde jeoekonomik ve jeopolitik "kapitalizm kıtaları"nın globalleşme sürecinde somut olarak yeni bir oluşum dönemine girilmiştir. Bu yeni dönem eski dünyadan rekabet gücünün başlıca iki prensibini miras almıştır; ancak bu iki prensibin içi somut olarak ciddi biçimde başka şekilde doldurulmuştur. Her şeyden önce, kapitalizmin sosyalizmle girdiği mücadelede kazandığı zafer, **sistemin değişen koşullara ve henüz daha gerçekleşecek olası değişikliklere karşı maksimum adaptasyonunun belirleyici öneme sahip olduğunu göstermiştir. Eşzamanlı olarak, belirleyici üstünlük liderler tarafından önerilen gelecek projesinin çekiciliğini de vermektedir; demek**

ki, bu liderlerin maksimum miktarda kaynağı, imkânı ve taraftarı kendi çevrelerinde toplama yetenekleri vardır.

Bu yüzden yarın en etkin şekilde, yani önceden davranmak suretiyle ulusal ekonomisini ve sosyal yapısını gelecek bilimsel-teknik devrimin görevleri ve talepleri etrafında modernize edebilenler dünya liderleri olacaklardır. Bunu ya doğrudan işbirliği içerisinde veya diğer devletlerle en geniş "gelecek entegrasyon" rejiminde yapabileceklerdir.

Bir kere daha bu durumun Rusya için öncelikle çok ciddi sosyoekonomik modernizasyon çağrısı anlamına geldiğini tekrar etmek istiyorum. Ülkemiz çok kısa bir süre önce "kapitalist kalkınma yolu"na dönmüştür. Rusya, Sovyet döneminden itibaren edinilmiş, çok kötü olmayan sosyal teknolojilere; ancak aynı zamanda çok sayıda da sosyal probleme sahip. Geleceğe ilerleyebilmesi için sahip olduğu doğal ve sosyal kaynaklar arasında ciddi dengesizlik durumu bulunmaktadır. Yeni politik sistemin oluşması ve istikrarı için görevleri tümüyle çözmekten uzaktır. Ve nihayet, tüm bu sorunları eşzamanlı olarak ve "global kapitalizm" dünyasındaki kendi yerini bulmakla paralel çözmek zorundadır. Ancak tüm bunlar yapılmazsa sonuç tümüyle öngörülebilir olacaktır: Ülkemiz sadece dünyanın bir kenarında kalmakla kalmayacak, aynı zamanda geleceğini de kaybedecek, "hiçbir yere varmayan şose"de kalacak ve varlığı son bulacaktır.

GELİŞİMİN ENERJİSİ

Rusya sahip olduğu çok zengin kaynakları ve gelişmiş sanayisi sayesinde objektif olarak postendüstriyel medeniyetin merkezlerinin "sınır"ında, önde gelen dünya ekonomik güçlerinden biri olarak durmaktadır. Hammaddeye ve ihracata yönelik ekonomik modelin korunması ve son yıllarda ekonominin hammadde temelli büyümesi geri kalışı artıran objektif bir faktördür.

Yeraltı zenginliklerine ve hammaddeye sahip olmanın çok sıklıkla refaha değil de, "hammadde laneti"ne dönüştüğü iddiasını ileri süren ekonomistler ve tarihçiler haklılar. Yeraltı zenginliklerinin ve boru hatlarının üzerinde yaşamak ve hidrokarbonları ilkel biçimde ihracata yönlendirmek sadece gözlerimizi "petrol perdesi"yle örtmekle kalmamakta, aynı zamanda hükümeti paradoksal bir durumda bırakmaktadır. Bu durum fazla parayı "sterilize etmek"ten başka harcayacak yer olmaması, aynı zamanda da aslında fazla paranın olmaması gibi bir durumdur. Tüm bunlar hep birlikte kaynaklar üzerinde etkin bir biçimde tasarrufta bulunmaya imkân vermemekte, hatta hammaddenin ekonomik açıdan etkin kullanımının nasıl artırılabileceği, hammaddelerin önemli kısmının torunlarımız için saklanması ve aynı zamanda ulusal ekonominin yeni

sektörlerinin hızla geliştirilmesi ve bunların küresel olarak dominant olmaları için kaynağa sahip olma konusunda düşünmeye bile zaman bırakmamaktadır.

Kimin hammaddesi yoksa, kimin kafası ve elleri sürekli petrol çıkartmayla ve ihraç etmeyle meşgul değilse, onun düşünmek için daha fazla vakti olduğu ihtimali yüksektir ve gerçektir.

Rusya BRİK (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) olarak adlandırılan ve hızla ekonomik güç toplayan ülkeler grubuna dahil edileli epey oldu. Bu ülkelerin 2005'teki toplam gayri safi milli hasılatları dünya milli hasılasının % 25'ini oluşturmuştur. Yine aynı yıl ABD ve Avrupa Birliği'nin oranı % 20'de kalmıştır.

Gerçekten de formal olmayan ve günümüze kadar kurumsal bir oluşum haline gelememiş bu birliğin çizdiği perspektifler etkileyicidir. Ancak bu cazibeye kapılmamak gerekiyor; maalesef BRİK içerisindeki ekonomik gücün en büyük kısmı Rusya'nın payına düşmemektedir. Üstelik şu konulara dikkat etmek gerekiyor: Diğer ülkelerin oluşturdukları gruptan farklı olarak Rusya'da olumsuz bir demografik durum söz konusudur, ülke nüfusu azalmaktadır.

Bundan başka, konu kalkınma stratejisine gelip dayandığında Rusya yine iyi bir konumda bulunmamaktadır.

Şu anda Çin, kaynakları koruyan ve çevreyi gözetan bir ekonomik kalkınmaya yönelik yeni ve entensif tipte kalkınmaya zorlu bir geçiş gerçekleştirmektedir. Bu stratejinin en önemli bileşeni ise yüksek teknolojik sektörlerin geliştirilmesidir. Çin'in 2003-07 yılları arasındaki dönemde çeşitli nanoyapıların ve nanoteknolojilerin incelenmesiyle ilgili araştırmalara 240 milyon dolar ayırdığını göstermektedir. Bu rakam ABD'nin bu sektöre ayırdığı rakamdan (3,7 milyar dolar) çok daha az olsa da, yine de nanopatentler bakımından Çin Halk Cumhuriyeti bugün ABD ve Japonya'nın ardından üçüncü sırada yer almaktadır.

Ekonomilerin modernizasyonu ve bilim-yoğun sektörlerin geliştirilmesi konusunda Brezilya ve Hindistan da benzer politikalar uygulamaktadırlar. Günümüzde Hindistan hızla bilgisayar konusunda süper bir devlet olma yolundadır. 2006 yılında Hindistan'ın bilgisayar programları ve hizmetleri konusunda yaptığı ulusal ihracatın hacmi 31 milyar dolardır. Hindistan'ın bilgisayar programları ve hizmetleri, call-center'lar ve business operasyonlarına destekleri konularında yaptığı ihracattan elde ettiği gelirler daha da artacaktır ve 2010 yılında 60 milyar dolara ulaşacaktır.

Bir karşılaştırma yapalım. "Gazprom"un 2006 yılındaki toplam ihracat geliri 37 milyar dolardır. Petrol ihracatı

Rusya'ya 80-100 milyar dolar getirmektedir; ancak bu rakama petrol fiyatlarının en yüksek noktada olduğunda ulaşılmaktadır. Rakamlar yer yer karşılaştırılabilir, yer yer ise korkutacak kadar aynıdırlar. Ancak burada bizim yenilenemez ulusal zenginliklerimizi sattığımızı da göz önünde bulundurmamız gerekmektedir.

Bu ortamda ulusal zenginliklerimiz ve enerji kaynaklarımızın çokluğu konusundaki şimdiki tahayyüllerimiz en hafif deyimle sönükleşmektedir. Eğer gerçekten her şeyden önce torunlarımız tarafından "lanetlenmek" istemiyorsak, bu durumu mutlaka değiştirmemiz gerekmektedir.

Kaynaklar üzerindeki kontrolün yalnızca ve sadece o kaynakların çıkartılması ve ihracatı üzerindeki kontrol demek olmadığını anlamak gerekiyor. Bu kontrol her şeyden önce bunların korunması, yeniden üretimi, gelecekte de var olmaları ve ayrıca bunların fiyat artışları üzerindeki kontrol demektir. Günümüzde hükümette ve Rus petrol-gaz şirketlerinin yönetimlerinde hâkim olan felsefe, maalesef tüm bunları göz önünde bulundurmamakta, Batı'nın son 15 yılda Rusya'ya dayattığı hammaddeye dayalı kalkınma modeli yatağında akmaktadır. Yabancı tüketici için sadece petrol-gaz hammaddesi satıcısı rolü oynayan Rusya kendisinden korkulmasını sağlamayı başarabilir (başarmıştır

da). Ancak kendisini saydıramamakta, kendisini eşit bir partner olarak kabul ettirememekte, günümüz dünyasındaki rolünün genel değerlendirmesini yeniden gözden geçirmek zorunda bırakamamaktadır.

Sürekli olarak Batı'ya eziyet veren "vananın kapatılması" hayali tehdidi tümüyle reel bir karşı koyma eylemi doğurmaktadır. Bu tehdit Batı'yı hızlı bir şekilde enerji hammaddesine bağımlılığı azaltacak teknolojiler (enerji tasarrufu sağlayan, alternatif yakıt ve enerji çeşitleri üretimi teknolojileri gibi) üretmeye teşvik etmektedir. "Enerji süper devleti" konsepti bir yandan TNŞ girişimleri ve hükümetlerin Rusya'nın büyük, el değmemiş yataklarının açılması süreçlerine Rus şirketlerinin partnerleri olarak dahil olmaları, yatakların işletilmesi lisansına sahip olan yerli şirketlerin sermayelerine ortak olmak, Rusya'nın dış ticari ekonomi politikalarına etki etmek şeklinde Rusya üzerindeki uluslararası baskıyı artırmaktadır.

Enerjiye sahip süper devletlerin hammadde oryantasyonu Rusya hükümeti tarafından iç sosyoekonomik politikalara getirilen kendi kendini sınırlamanın kaynağını oluşturmaktadır. Önceleri kalkınma fonu ve finansal sigorta can simidi olarak düşünülen İstikrar Fonu'nun bugün, temel olarak paranın sterilizasyonunu yerine getirmek için kullanıldığı açıkça kabul edilmektedir. Bu sterilizasyon

mekanizmasının etkin olmadığı ve yeni fedakârlıklar gerektirdiği de ortadadır.

Sterilizasyon arzusu her şeyi unutturan bir faktör olarak durmaktadır. Petrol-gaz gelirlerini durmaksızın biriktirmek için hammaddelerden elde edilen gelirlerin ülkenin modernizasyonu amacıyla kullanımından (sanayinin çeşitlendirilmesi, petrol geliri bağımlılığından kurtulma, yoksullukla mücadele ve insana yatırım yapmak suretiyle sosyal-emek sermayesinin oluşturulması) bilinçli olarak imtina edilmektedir.

Sterilizasyon ve ekonomi yapacağım diye uygun hammadde konjonktürü sayesinde ülke ekonomisinin hammadde ihracatına yönelik modelden kendi yüksek teknolojik üretimimizin geliştirilmesi modeline yönlendirilmesi gibi bir görev hâlâ geri plana itilmiş durumdadır. Özel yatırımcılar için yatırım vergi indirimlerinin yeniden uygulanması konusunda verilen sözler lafta kalmıştır. Sanayiye ve altyapıya yapılacak özel ve devlet yatırımlarının artırılmasından imtina edilmesi sürmektedir. Bütçeden yapılacak yatırım harcamaları ve Devlet Yatırım Fonu'nun hacim artışı ilkesel olarak İstikrar Fonu ve ülkenin altın-para rezervlerinin artış tempolarıyla karşılaştırılamayacak düzeydedir.

Şüphesiz Rusya, dünya pazarlarına en önemli hammadde satıcılarından biridir ve yakın gelecekte de öyle

kalacaktır. Ancak bu durumda üretime yönelik kalkınmanın sağlanması önemlidir. Küresel rekabet gücü ve ekonominin yüksek efektifliği sadece ülkemizin rekabet üstünlüğü olan ucuz kaynaklara vurgu yapılmasından vazgeçilerek sağlanabilir. Tam tersine, böylesi üstünlükler ağırlıklı olarak özellikle ülkemizin sahip olduğu kaynakların kapitalizasyonunun artırılmasında, bu kaynakların işlenme ve katma değer seviyelerinin artırılmasında, unikal teknolojiler oluşturacak yetenekteki kaynak potansiyelinin kombine edilmesinde aranmalıdır. **“Enerjiye sahip süper devlet” olarak Rusya’nın kalkınma konseptini hammadde değil, o hammaddenin ve enerji teknolojileri vasıtasıyla işlenerek elde edilecek enerji ürününün üretimi ve ihracatından yana yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.**

Rusya petrol ve petrokimya ürünleri üretimi konusunda global liderler arasına girebilmek için eşsiz imkânlarla sahiptir. Ham petrol rezervleri bakımından Rusya dünya liderleri arasında petrol çıkarımı ve işlenmesi, petrokimya ve kimya ürünleri sentezi alanında sahip olduğu bilimsel-teknik potansiyeliyle ayırt edilmektedir. Başka bir deyişle, Rusya sahip olduğu imkânlarla gelişmiş Batılı ülkeleri geride bırakmaktadır (Norveç hariç, bu ülkelerin petrol işleme alanındaki teknolojileri kendi hammadde kaynaklarıyla desteklenmemektedir). Küresel petrol ürünleri pazarında

bağımsız birer aktöre dönüşecek potansiyele sahip olmayan petrol ihracatçısı Latin Amerikalı ve Afrikalı ülkelerden bahsetmiyoruz bile.

Bu arada petrol işleyen bir petrokimya ülkesine dönüşmekle eşzamanlı olarak yenilenemez doğal kaynaklar konusunda yeni enerji potansiyeli kullanım teknolojilerinin arayışını sürdürmek gerekmektedir. Rusya, önüne geleneksel yeraltı madenlerin çıkarma ve işleme metotlarının ekolojik ve üretimsel verimliliğinin artırılması, geleneksel olmayan (bugün enerji kaynağı olarak kullanılmayan) "kirli petrol-gaz taşıyıcı kaynaklar"ın kullanım teknolojilerinin üretimi, biyolojik ve organik yakıtlar temelinde enerji üretimi teknolojilerinin üretilmesiyle ilgili uzun vadeli görevler koymalıdır.

Bir başka önemli konu ise elektrik enerjisi konusunda gerçek bir dünya liderliği konumu elde edilmesidir. Günümüzde ülke içerisinde gözle görülür bir enerji açığı olmasına rağmen Rusya'daki santraller tarafından üretilen enerjiyi dışarıya satmaktayız. Ancak enerji sektöründe kullanılan doğal yakıt kaynaklarının tükenirliği göz önünde bulundurulduğunda yerli elektrik üretimi son derece pahalı ve rasyonel değildir.

Bu yüzden petrol ihracatı konusundaki konunun yeniden gözden geçirilmesi görevinin yanı sıra elektrik üretimi alanında stratejik reorganizasyon ödevini de ileri

sürmek yerinde olacaktır. Elektrik üretimi alanının temelini, ağırlıklı olarak enerji üretiminde tükenmeyen kaynakların kullanımına (hidroenerjinin geliştirilmesi), alternatif yakıt çeşitlerinin kullanımına geçiş, bunların kullanımının ekonomik amaca uygunluklarının artırılması, nükleer enerji sanayinin yenilenmesi oluşturmalıdır. Bu, tükenen yakıt kaynakları (petrol ve gaz) kullanılarak üretilen elektrik enerjisinin ihracatından uzaklaşılmasına ve enerji alanında inovasyon teknolojilerinin küresel ihracatına vurgu yapılmasını sağlayacaktır. Günümüzde elektrik enerjisi alanındaki dönüşümler yeterli düzeyde bu talebi göz önünde bulundurmamaktadır.

Rusya'nın "enerjiye sahip süper devlet" olmasının iç temelini, devletin ekonomi alanındaki programlarından, sanayiye, Rusya halkının bireysel tüketim ihtiyaçlarına kadar her düzeyde enerji tasarrufu ilkelerinin ardıcıl olarak uygulanması oluşturmalıdır. Telafi edilemez kaynakların ve enerjinin şimdiki israfı ve satışını dengelemek için devlet, toplumda ve iş yaşamında kaynakların ekolojik ve rasyonel kullanımını oluşturmak zorundadır. Aksi halde, Rusya ekonomisinin bu mevcut enerji harcama düzeyi sürdükçe, sadece ulusal yakıt dengesinin sağlanmasından değil, aynı zamanda herhangi bir modernizasyondan ve ekonominin çeşitlendirilmesinden de bahsedilemez.

HALKIN KORUNMASI

Büyük Rus bilim adamı-ansiklopedist ve aydınlanmacı Mihail Vasilyeviç Lomonosov daha 1761 yılında *Rusya Halkının Korunması ve Çoğalması* başlıklı bilimsel makalesinde "devletin yüceliğinin, gücünün ve zenginliğinin, üzerinde yaşayanlar olmadıkça ne kadar büyük olursa olsun bir şey ifade etmeyen geniş topraklardan değil, halkından kaynaklandığını ve iktidarın temel görevinin Rusya halkının korunması ve çoğaltılması olduğunu" yazmıştı.

Bu öğüt bugün için de mutlak önceliğe sahiptir. Duruma açık ve dürüst olarak bakmaya gayret edersek, orta vadede Rusya'nın önünde en korkutucu tehdit olan **nihai demografik dejenerasyon ve ülkenin kendi kendini tasfiyesi** tüm açıklığı ile durmaktadır. Geçtiğimiz asırlar boyunca anayurdumuz saydığımız ve saygı duyduğumuz, şu anda mevcut durum ve mevcut sınırlarımız içinde varlığımızı sürdürdüğümüz vatanımızı hakikaten ve gerçekten kaybedebiliriz.

En iyimser tahminlerde, yani doğumların hızla artması ve aynı zamanda ortalama yaşam uzunluğunun yükselmesi halinde bile Rusya toplumunun demografik yükü artacak, yani çalışamayan nüfus çoğalacaktır. Demografik yükün artması ekonominin modernizasyonu hedefine ulaşılmasını zorlaştıracaktır.

2000'li yılların başında Rusya'nın demografik yükü yaklaşık bin çalışan kişi başına düşen yedi yüz çalışmayan kişi düzeyindeydi. Şimdi, Rusya yaş piramidinin özelliği nedeniyle bu yük azaldı ve hemen hemen son 50 yılın en düşük seviyesine geldi. Bu durum, mevcut koşullarda Rusya emeklilik sisteminin açık vermesine ve etkin olmamasına rağmen, Rusya ekonomisinin istikrarını sağlayan en önemli faktörlerden birisidir. Gelecekte ise durum daha da kötüleşecektir. "Demografik durumu canlandıran pencere" kapanacak, çalışabilir nüfusun miktarı azalmaya başlayacak, bununla aynı zamanda yaşlıların sayısı çoğalacak ve çocukların toplam nüfus içindeki oranı azalacaktır. Bu ise gerek cari planda (orta vadede demografik yükün artışı çalışan bir kişi başına bir kişiden fazla çalışmayanın düşeceğini göstermektedir), gerekse de stratejik açıdan (nüfus içinde emeklilerin oranının çocukların oranını geçmesi) en olumsuz demografik gelişim modelini oluşturacaktır.

Bu koşullarda ülkenin demografik güvenliği açısından en önemli etken yalnızca doğum oranını artırmak değil, her şeyden önce yaşamın değerini kavratmak olacaktır. Eğer gerek devlet gerekse de vatandaşlar kelimenin tam anlamı ile "yaşam ekolojisi" için, her bir kişinin hayatının korunması için karşılıklı olarak taşıdıkları sorumlulukların bilincinde olmazlarsa, Rus ulusu yok olacaktır.

İnsan sermayesinin gelişiminde ve toplumun yaşam kültüründe sorunların ve değişiklik gerekliliğinin ne kadar olgunlaştığını rakamlar göstermektedir. Ülkedeki cinayetler her türlü göstergeyi aşmaktadır: Avrupa'da 100.000 kişiye 1-2 cinayet düşerken, Rusya'da bu rakam 22 kişiye çıkmaktadır; trafik kazalarında ölümler Avrupa'da 100.000 kişiye ortalama 9 iken Rusya'da 24'tür. Birleşmiş Milletler Teşkilat'ının 2006 yılında yayınladığı yıllık raporunda Rusya'da gençlerin ölme olasılığı % 31,6'dır. Karşılaştırma için ABD'de bu oranın % 11,8, en düşük olan Norveç'te ise % 8,4 ile Rusya'dakinden 4 kat düşük olduğunu belirtmekte fayda var. Yaşam uzunluğu açısından Rusya, Batı ülkelerinden ve Japonya'dan 15-17 yıl geride kalarak Moğolistan, Fas ve Guatemala gibi ülkelerle aynı sırada yer almaktadır.

Rusya'nın bu rakamların ve karşılaştırmaların kâbusundan kurtulması, öncelikle çalışabilir ve genç nüfus arasında rastlanan yüksek ölüm düzeyi gibi olgular ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Bu gruptaki yüksek ölüm düzeyi, kalitesiz sağlık sisteminden, toplumda kendi sağlığı ile ilgili gerekli bilgi ve kültüre sahip olunmaması, asosyal davranışların (yüksek suç oranı, yaygın narkotik, alkol, tütün kullanımı, AIDS'in yaygın olması vb.) yaygınlığı ve devlette her bir vatandaşının yaşamının korunması

gerektiğine dair felsefi yaklaşımın olmamasından kaynaklanmaktadır.

Ülkenin geleceği için kabul edilemez durumda olan günlük yaşamın kalitesiz altyapısı ve kültürünü de bu doğrultuda değerlendirmek gerekmektedir. Bu tür problemlerin ne kadar karmaşık olduğunu gösteren tipik örneklerden birisi trafik kazalarındaki ölümlerdir. Bu durum kötü yollardan, kalitesiz yerli arabalardan, eski ithal arabalardan, emniyet kemeri bağlamamaktan tutun da alkollü araç sürmeye kadar trafik kurallarını ihlal etme alışkanlığından kaynaklanmaktadır. Bu ise yalnızca düşük vatandaşlık kültürünün, kendi yaşamına ve çevredekilerin yaşamına önem vermemenin değil aynı zamanda hem devletin hem de vatandaşların "sıradanlaşmış yolsuzluğu"nun sonucudur.

Bugün demografik politikanın önemli ve hesaba katılması gereken yönlerinden birisi de **coğrafi yerleşimin yapısıdır**. Rusya'nın nüfusu yalnızca azalmamakta, aynı zamanda bazı yerlerde de aşırı yoğunlaşmaktadır; ülkemizin kimi bölgeleri neredeyse tamamen boşalma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Rusya'nın kimi bölgeleri sadece birkaç evin yer aldığı, hâlâ sadece "öncüler" in yerleşmiş olduğu, düzenli ve sürekli bir yaşamın sürmediği ve insanların ayrılmaya çalıştığı yerlerdir. Örneğin, Taymir, Çukotka ve Nenetsk

otonom yörelerinin nüfusu 2015 yılında doğal nüfus azalması ve iç göç nedeniyle bugünkü nüfusunun % 35'ine kadar düşecektir. Bu bölgelerin kontrolünün pratik olarak kaybedilebileceği anlamına gelmektedir. Sadece bu bölgelerin yüzölçümü dünya on dördüncüsü olan Meksika'nın yüzölçümüne yaklaşan 2 milyon kilometrekarelik bir alana ulaşmaktadır.

Devlet politikası ve onun alansal boyutlarından bahsettiğimizde her şeyden önce bir alana yerleşme, onu değerlendirme, kolonize etme, işleme ve geliştirmeyi anlamak gerekir. Eğer bunu biz yapmazsak, başkaları yapar. Çağdaş dünyada ülkenin bütünlüğünü korumak toplumun onu işlemesi, onun zenginliklerinden beceriyle ve etkin bir şekilde faydalanması anlamına gelmektedir. Aksi takdirde başka ülkeler, medeniyetler ve halklar önünde sonunda işlenmemiş ve pratikte boş bırakılan alanlara nüfuz etmekle kalmaz buraları kolonize ve asimile de ederler.

Daha az tartışılan ama çok önemli bir konu ise artan kentleşme, nüfusun büyük şehirlerde, kısmen de megapollerde toplanmasıdır. Dünyadaki eğilimler bu yolun geleceği olmadığını ve ölümcül olduğunu göstermektedir. **Demografik ve ulusal güvenlik açısından gerekli olan tavır kentleşmeyi geri çevirmek, şehirleri küçültmek, kasabaları ve çevrelerini çoğaltmak, insanları toprağa geri döndürmektir.**

Gelişmiş ülkeler arasında biricik pozitif demografik sürece sahip olan, yani nüfusu artan ABD örneğine dikkat etmemiz faydalı olacaktır. Bu durumu yaratan diğer faktörlerin yanı sıra ABD’de taşrada yaşayan nüfusun payının büyümekte olması ve şu anda nüfusun % 50’sini oluşturması göze çarpmaktadır. Kentten uzaklaşma, yani nüfusun bir bölümünün şehirlerden taşraya, köye dönüş süreci açıkça görülmektedir. Postendüstriyel toplumun olanakları hesaba katıldığında bu durum yaşam kalitesini ve koşullarını artırmaya, ömrü uzatmaya, doğum oranını artırmaya, “megapolün aşırı ekolojik ve stres yükü”nü taşıyan halkın sağlığını iyileştirmeye yol açacaktır.

Bu nedenle, bugün, Rusya’da kentten uzaklaşma sürecine, halkın megapolden taşraya yönelmesine, küçük yerleşim birimlerinin geliştirilmesi programlarının uygulanmasına ve kimi karma önlemlerin alınmasına katkıda bulunmak kritik öneme ve değere sahiptir. Ekonomik varoluş koşullarını da tüm yaşam altyapısını da yaşamsal alanın kalitesini de şehir ve köyde eşit hale getirmek gerekmektedir. Bugün bize öncelikli olarak gereken kütleleşmiş kırsal orta sınıf, yığınsal ve çok çocuklu “köy burjuvası”dır.

Göç sorunu da en az bu kadar keskin bir şekilde ortada durmaktadır. Son dönemde, Rusya’nın arzu edenlere kapıları açması halinde göçmen kütlelerinin gelişiyile

demografik düşüşün nötralize olacağı görüşü gittikçe daha popüler hale gelmektedir. Düzenli göçmen akışı sanki son yıllarda Rusya'nın yaşadığı demografik krizin keskinliğini azalttı gibi. Ancak bu konu tartışmaya çok açık. Göçmen akını bugün ağırlıklı olarak çalışmayla ilgili ve geçici karakter taşıyor. Bu süreç ekonominin gelişimini sağlıyor; ancak Rusya'nın demografik sorununun çözümüne ciddi bir etkisi olamıyor. Üstelik, toplumun üstündeki sosyokültürel yük ağırlaşıyor, Rusya'da evdeki "misafir" sayısı artıyor; ancak evin sorunu çözülüyor.

Göç akımlarının düzenlenmesi mekanizmasının etkinliği ancak iki anahtar hususun birleştirilmesiyle sağlanabilir. Birincisi, somut bölgelerin somut sorunlarını çözebilmek, ama bu işgücünün natüralizasyonu için minimum olanak kullanarak kalifiye olmayan işgücünün yurtdışından "geliş-gidişi"ni organize etmek gerekmektedir. İkincisi, göçmen akını Rusya'nın sürekli yaşayan, tam hakka sahip nüfusunu (yani Rusya vatandaşlarının topluluğu) yüksek kaliteli "insan kaynağı" (kültür, dil, eğitim ve yaş gibi parametreler açısından yüksek kaliteye sahip) ile besleyebilmelidir.

Bununla birlikte, bu son durumda, yurttaşların sıkça ve haklı olarak başka bir göç niteliği ve göçmen politikası yaratmaları gereken ülkeye dönüş programlarının genişletilmesi tartışılmaktadır. Ancak, bu soruna da dikkatle

yaklaşmak gerekmektedir. Vatandaşlarımızın yığinsal olarak ülkemize dönmeleri halinde (Rus diasporası dünyadaki en büyük diasporalardan birisidir) komşu devletlerdeki nüfuzumuzu tamamen kaybedebiliriz. Böylesi bir perspektif ise post-Sovyet alanın gelecekte yeni bir entegrasyonu gerektiği hesaba katılırsa pek de doğru olmayabilir.

Son olarak, Rusya'nın mevcut demografi ve göç politikasının belki de ülkenin hızlandırılmış ve kaliteli gelişim potansiyelinin hayata geçirilmesi için en önemli ve en güçlü olan kaynağı göz önünde bulundurmadığı izlenimi oluşmaktadır. Ekonominin modernleştirilmesi, enerji stratejimizin değiştirilmesi ve postendüstriyel sektörün geliştirilmesiyle birlikte, Rusya'yı bu nitelikte geliştirmesi gereken **yeni sosyal grupların "oluşturulması"na yatırım yapmamız gerekmektedir.**

Ancak uzmanların değerlendirmelerine göre, her yıl "beyin göçü"nden dolayı oluşan doğrudan kayıplarımız en az 3 milyar dolar, toplamda ise (kaçınılmış yararlarla birlikte) 50-60 milyar dolara ulaşmaktadır. Üstelik, çeşitli rakamlara göre en az 100 bin kişi yurtdışına yerleşmiştir. Buna ilave olarak geçici sözleşmelerle Batılı kurumlarda yaklaşık 30 bin kişi çalışmaktadır. Ülkemiz hâlâ her yıl binlerce yüksek kalifiyeli uzmanını (bunların çoğunluğu bütçeden kaynaklarla eğitim görmüş, yani devletin okuttuğu

kadrolardır) kaybetmektedir. Ülkeyi terk edenlerin çoğunluğunu fizikçiler, biyoteknolojistler ve enformasyon alanındaki teknik elemanlar oluşturmaktadır. Bilimsel Teknik Devrim'in günümüzdeki ve gelecekteki etaplarının üzerine inşa edildiği bu meslekler, şu anda küresel liderliği sağlayan mesleklerdir.

Yine aynı "beyinler" in "yurtiçindeki göçler" inin hacmi daha bir önemlidir. Kalifikasyon değişimi (mesela, mesleğini bırakarak iş yaşamına, politikaya veya idareciliğe geçme) ya da düşük gelir getiren ve bilim adamlarının sosyal marjinalleşmesini sağlayan bilimsel okulların kaybı bunun örneklerini oluşturmaktadır. Yine aynı uzmanların verilerine göre, sonuçta Rusya'da her bir yurtdışına çıkan bilim adamı başına ülke içerisinde bilimi bırakan 10 bilim adamı tekabül etmektedir. Rusya'da toplam sayıları 992 bin olan bilim adamlarından 577 bini 1990'lı yıllarda çeşitli nedenlerle bilimi terk etmiştir; yani bilim adamlarının sayısı % 58 oranında azalmıştır. Çalışan uzmanların ortalama yaşları 48, bilimler akademisi adaylarının 53, bilim doktorlarının 60'tır.

Son 15 yılda devlet, bilim alanından tümüyle çekilmiştir. İş âlemine ise henüz girememiştir. Zira daha çok hammadde ihracatıyla, aktiflerin paylaşılması ve en iyi durumda eski bilimsel-teknik potansiyelin tüketilmesiyle ilgilidir. Sonuçta

olması gereken olmuştur. Temel bilim tam sonuç almadan kısmen finanse edilebilecek alan değildir. Bilimin ihtiyacının yarısını finanse ederseniz, sadece yüzde bir yarar elde edebilirsiniz.

Bundan başka, devlet tarafından kronikleşen tam finanse etmeme hali ve iş yaşamının "sermayenin ilk birikimi" aşamasındaki özelliği, bilimsel çalışmaların piyasaya sürülmesi sorununun derinleşmesine yol açmış, temel ve uygulamalı bilim arasındaki uçurum daha da artmıştır. Oysa günümüz dünyasında bunların sıkı entegrasyonu olmadan ekonomide ne ciddi bir inovasyon gelişimi olabilir ne de temel bilimlerin kendisinde başarı ve etkinlik sağlanabilir. Sonuçta bugün Rusya'da bilim en iyi söylemle, topluma, geçtiğimiz yüzyılın 80'li yıllarındaki gelişimin "ileri sınırları"na yapışma imkânı sunmaktadır; ancak bu, Rusya'nın ve tüm dünyanın yakın gelecekteki gelişmesi görevlerine kesinlikle denk düşmemektedir.

"Rusya'nın 2004 Yılındaki İnsan Potansiyelinin Gelişimi Konusundaki Ulusal Raporu"na göre, Rusya'nın şimdilerde dünya bilim-yoğun ürün piyasasındaki payı % 1'den azdır; ABD'nin payı ise % 40'tır. Bu arada sadece ABD'de yaşayan göçmen bilim adamlarımız Amerika'nın bilim-yoğun ürünler üretiminin % 25'ini sağlamaktadırlar, bu da dünya piyasasının % 10'unu oluşturmaktadır. Böylelikle, sadece

ABD'ye göç etmiş bilim adamlarımız, Rusya'da kalmış meslektaşlarından 10 kat daha fazla bilim-yoğun ürün üretmektedirler.

Lomonosov, ülkeye yeni insanlar çekmenin, ülkede o anda yaşayanları "daha iyi bir kader" arayışından vazgeçirtecek şartları yaratmayı bilmekten daha önemli olmadığını belirtmişti. Eğer devlet bu sorunu çözmeye başlamaz ise ülkenin entelektüel potansiyelinin ve insan sermayesinin kalite kaybı kaçınılmaz olacaktır. Rusya vatandaşlarından farklı olarak kendisi için kendisinin dışında herhangi bir "daha iyi yazgı" temin edemez.

AVRASYA BİRLİĞİ

Devletin geleceğini etkileyen faktörlerden birisi de 21. yüzyılın büyük **"jeopolitik alanlar"**ın yeni devletlerarası ve devletlerüstü siyasi-ekonomik sistemlerin, küresel ortak pazarların, kültürel ve enformatif nüfuz alanlarının oluşum çağı olmasıdır.

Avrupa birleşme oluşumunu tamamlamak üzeredir. Amerikalıların "özgürlüğün ideolojik imparatorluğu" projesi mevcuttur. Çin diasporasının yayılması adım adım büyümekte ve kendine özgü kültürel-demografik ve ekonomik olarak "Göğün Oğlu"nın dünya çapındaki etkisi artmaktadır. Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ekonomik ve siyasi olarak hızla güçlenmektedir. Latin Amerika'da entegrasyon ve birleşmeye yönelik eğilimler ağır basmakta, Güney Amerika ortak pazarı oluşmakta, Güney Amerika jeopolitik açıdan olgunlaşmakta ve Kuzey Amerika ve onun lideri ABD ile ideolojik karşıtlığı büyümektedir. Günümüzde petrol fiyatlarındaki patlama koşullarında hızla zenginleşen İran Körfezi'nin Arap devletleri bile "ortak pazar" kurmayı düşünmektedirler. Son dönemde "Afrika Federasyonu" oluşturulması düşüncesi de gündeme getirilmiştir. Tüm bu durumlarda pratik olarak tıpkı Avrupa Birliği'nde olduğu gibi tek bir para birimi kullanımına geçilmesi müzakere edilmektedir.

Bütün bunlar ve daha pek çokları yeni dünyanın belirtileri ve bu dünyada devletlerin yeni bir yapıda var olmalarının ve gelişmelerinin örnekleridir. Bu dünyada genel gelişim akımının dışına düşmeme yeteneği devlette veya devletler grubunda kendi pozisyonlarını geliştiren ve pekiştiren kendine ait küresel entegrasyon projesinin mevcudiyetine bağlıdır. Pozisyonunu geliştirme ve pekiştirme, uluslararası terörizm veya şu ya da bu ülkenin gelişimi ile "dış yönetim" mekanizma ve kurumlarının altyapısının gelişimi gibi dünya çapındaki yeni olgularla karşı karşıya gelinmesine rağmen gerçekleşmemelidir. Son tahlilde çağdaş dünyadaki "olmamış devletler" ve "reddedilen devletler" gibi kavram ve olgular bile her şeyden önce uygun devlet yapılarının, küresel entegrasyon olanaklarının bulunmadığını veya derin izolasyonist gelişim stratejilerine sahip olduklarını göstermektedir.

Çağdaş dünyadaki bu tür gelişim eğilimleri karşısında Rusya'nın perspektifi ne olacaktır? Öncelikle SSCB'nin pek çok açıdan "jeopolitik alan" oluşturma projesinin benzeri bir yol izlediğini hatırlatmak gerek. Sovyetler Birliği'nin dağılması bu açıdan da haklı olarak büyük bir jeopolitik felaket olarak nitelendirilmektedir.

Rusya ve diğer post-Sovyet devletlerin bugünkü durumu ise bu ülkelerin uzun vadede gelecek ile ilgili sadece üç olası jeopolitik gelişim versiyonu olduğunu göstermektedir.

Birincisi, eski Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerinin Avrupa Birliği'ne girerek yaptığı gibi, şu veya bu küresel projeye dahil olabilirler.

İkincisi, er veya geç dıştan yönetilmeye başlanmak ve böylece yine şu veya bu; ancak önceden bilinen, kaybetmiş olarak ve tabi olma şartları altında küresel projeye dahil olmak. Maalesef bugün pek çok BDT ülkesinde olayların böylesi bir gelişimi gözlenmektedir.

Nihayet son versiyon, kendinde, kendi küresel entegrasyon projesini uygulayacak gücü bulmak ve birlik temelinde kendi bağımsızlığını ve yeni dünyadaki özelliğini muhafaza etmek.

Avrupa medeniyetine dahil olmamıza rağmen Rusya'nın AB'nin entegrasyon projesine basit bir şekilde katılması objektif olarak imkânsızdır. Böylesi bir tecrübe her iki taraf için de bu süreçte ortaya çıkacak tüm siyasi, ekonomik, sosyokültürel ve jeopolitik sorunlar kompleksini "hazmetme"nin imkânsızlığı nedeniyle olumsuz sonuçlandırdı.

Avrupa ile "yeniden birleşme"nin benzer problemleri eski SSCB ülkeleri için karakteristik bir özellik göstermektedir. Son gelişme dalgası sona erdikten ve Bulgaristan ve Romanya'yı entegre ettikten sonra AB, bir süre için, daha fazla genişlemeye kapalı olacaktır. Yani sınırlarına ve

birleşmenin düzeyine adapte olacak, gerek son genişleme dalgası, gerekse de ortak bir Avrupa anayasasının zorlu kabul sürecinden kaynaklanan iç gerilimi aşmaya çalışacaktır.

Sonuçta Ukrayna da tıpkı Türkiye gibi AB'ye "sonsuz kadar aday" ülke durumuna düşme riskini taşımaktadır. Üstelik Türkiye örneği, böyle bir durumun yol açacağı sonuçlar için çok iyi bir örnektir: Ülke içinde "Avro-şüphecilik" artması, devletin "askıda kalma" durumunun, yani aday statüsü ile kendi proje ve gelişim stratejilerini gerçekleştirmesinin imkânsızlığının bilincine varması gözlemlenen durumlardır.

Üstelik Rusya kendisi için 20-30 yıllık bir sürede, ağır ağır, Avrupa'yla birleşmek gibi bir strateji seçme lüksüne sahip değildir. Böylesi bir birleşme beraberinde Rusya'nın dünyadaki bağımsız rolünün ortadan kalkması ve dış tehditlere karşı durma özelliğinin zayıflamasını getirebilecektir. Böylesi bir durumda ise birkaç on yıl sonra AB'ye "Keninsberg (Kaliningrad ç. n.) Cumhuriyeti" ile "Orta-Güney Federasyonu"nun üye olması işten bile değildir.

Böyle bir durumun ulusal çıkarlara aykırı olduğu açıktır; dünyanın gelişim mantığı ise bizim bugün değilse bile yarın harekete geçmemizi dayatmaktadır. 2050 yılında, hatta daha önce **kendi etrafında ve kendi projesi çevresinde**

dünyanın gelecekteki kısmını, her şeyden önce de post-Sovyet coğrafyayı ve "vatandaşlarının dünyası"nı toplamak Rusya'nın önünde objektif bir görev olarak durmaktadır.

Eski SSCB coğrafyasındaki tüm entegrasyon formatları böylesine bir entegrasyon görevini yerine getirmek için çok etkisizdirler. Evet, güvenlik alanında Kolektif Güvenlik Antlaşması Teşkilatı görevini etkin bir şekilde yürütmektedir. Avrasya Ekonomi Birliği de görece olarak başarılı bir ekonomik entegrasyon örneği teşkil etmektedir. Ancak "BDT Medeni Boşanma"sının doğum lekeleri, daha hızlı, derin ve geniş birleşmeye yönelik girişim ve çabaları engellemeye devam etmektedir.

Öte yandan, GUAM türü projeler gerçekçi entegrasyon perspektifi taşımamaktadır. Parlak tebliğleri bir yana bırakırsak, varlıklarının birinci nedeni Rusya'dan bağımsız olduklarını kanıtlama gayretleridir. Üstelik bunu kendilerine değil, küresel entegrasyon projelerinin sahiplerine kanıtlama gayretleri içerisinde bulurlar.

Demek ki, öncelikle Avrupa'da 50 yıl içinde Franko-Germen ortaklığı olan **"entegrasyon çekirdeği"**ni ayırt etmek gerekmektedir. Bizim koşullarımızda bu yeni entegrasyon projesi, **"entegrasyon çekirdeği"** gelecekte **Rusya Federasyonu, Belarus ve Kazakistan'ı ilk aşamada birleştirebilecek Avrasya Birliği'nin kurulması olacaktır.**

BDT üyesi tüm ülkeler içinde özellikle Rusya, Belarus ve Kazakistan'ın siyasi seçkinleri ve halkları mevcut tüm zorluk ve sorunlara rağmen, en büyük potansiyele sahiptirler ve bütünsel bir entegrasyona hazırdırlar. Özellikle bu ülkelerin devletlerinde bugün entegrasyonun en üst cari düzeyine ulaşılmıştır. Bu düzey, bugünkü AB ülkelerinin geçen yüzyılın 80'li yıllarında erişmiş oldukları entegrasyon düzeyine yaklaşık olarak denk düşmektedir.

Bu, Avrupa tecrübesini kullanarak, yakın bir gelecekte AB'nin bugünkü düzeyine uygun bir entegrasyon programını Avrasya Birliği çerçevesinde gerçekleştirmenin mümkün olması demektir. Uluslarüstü organlar sistemi kurulabilir. Ortak, ekonomik, altyapısal, siyasi alanın oluşumuna geçilebilir. Ortak dış ve güvenlik politikası oluşturulabilir, Ortak vatandaşlık ve para birimi yaratılabilir, Birliğin ortak anayasası hazırlanıp, kabul edilebilir.

Diğer post-Sovyet devletlerle derin entegrasyon düzeyinin ekonomik ve jeopolitik meseleleri ise stratejik, uzun vadeli hedefler olarak değerlendirilebilir. Bunlar, gelecekte "Avrasya Birliği"nin genişlemesine bağlı olarak (Avrupa Birliği'nin genişleme süreçleri ve "dalgaları"na benzer şekilde) çözüleceklerdir. Avrasya Birliği etkinliğini ve entegrasyonel cazibesini ortaya koyar koymaz böylesi "genişleme dalgaları" muhakkak meydana gelecektir.

Bu kaçınılmaz olarak gerçekleşecektir; zira, günümüz dünyasında küresel rekabete katılabilmek ancak entegrasyon süreçleri sayesinde gerçekleşebilmektedir. Entegrasyon toplumların ve birliğin tüm vatandaşlarının refahını ve yaşam seviyesini yükseltmekte etkin bir mekanizmadır. Bu amaca uygun makroekonomik düzenlemeler yapılması, ortak siyasi ve adli sistemin kurulması, ortak mobil ve hür emek pazarının oluşturulması, ortak ve tek bir vatandaşlık kurumunun ve diğer pek çok önlemlerin hayata geçirilmesi ile ulaşılabilir.

Entegrasyon, bugün ulusal ekonomiler için özellikle de Rusya'nın ekonomik gelişimini hızlandırması ve ekonomisini yapısal olarak dönüştürmesi, hammadde ihracına dayalı gelişim modelinden uzaklaşması için kilit öneme sahip olan ortak pazarın oluşması ve talebin genişlemesine olanak tanımaktadır. Aynı zamanda entegrasyon süreçleri küresel ekonomik rekabete açılmayı sağlayan, yeni alan ve sektörlerin oluşumuna olanak sağlamaktadır.

Makroekonomik "istikrar paktı"nın kurulması ve entegre olan devletlerin ortak para birimine geçmeleri yalnızca bunların dünya ekonomisindeki rollerini artırmakla kalmaz entegrasyonel birliğin cazibesinin artması ve genişlemesi için ek ivmeler oluşturur. Bu durum ise yine

onun küresel istikrarına ve "egemenliği"ne olumlu olarak yansır.

Nihayet, Rusya'nın diğer post-Sovyet devletlerle birleşme sürecini gerçekleştirmesinin sonucunda, karşılıklı etkileşim ve iş ortaklığı içinde yer alacak Avrupa ve Avrasya birliklerinden oluşan ve bu ikilinin yeni küresel dünyada sistemli ve ortak etkilerini ciddi oranda artıracak olan bir "ortak alan" kurulacaktır.

RUSYA'NIN GELECEĞİN DÜNYASINA GİDEN YOLU

Rusya bugün nihai bir karar aşamasındadır. **Rusya'nın yüzyılın "dönüm noktası" 2050 yılına kadar birkaç on yıl boyunca kaderi, önümüzdeki 5-7 yıl içinde ülkenin nereye ve nasıl yöneleceğine, sosyoekonomik ve dış politik stratejisinin ilkesel meselelerinde nasıl bir seçim yapacağına bağlıdır.**

Ülkenin gelişim stratejilerinin amaçları devlet politikası tarafından en yakın geleceğe yönelik olarak şimdiden belirlenmeli ve kabul edilmelidir. Karar alırken yedekte manevra için yeterince veya umulduğu kadar zaman olmadığı gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Küresel gelişme faktörlerinin ve eğilimlerinin etkisi altında "düşünmeye yarayan bu zaman" yalnızca gittikçe daha fazla daralacak ve azalacaktır.

Önümüzdeki on yılda küresel jeopolitik ve jeoekonomik gelişimin anahtar eğilimleri ekonominin küreselleşmesi ve dünya nüfusunun artışının etkisi ile gezegenin yaşam alanlarının daralması olarak kalacaktır. Gelecekteki bilimsel teknolojik devrimin içeriğinin görece belirsizliği ve farklı siyasi ve uluslararası öznelerin gelişimindeki oransızlığı gittikçe güçlendiren bu devrimde liderlik için girilecek rekabet koşullarında bilimsel-teknolojik ilerlemenin hızlanması gerekmektedir. Tüketim standartlarının her yerde arttığı koşullarda gezegenin geleneksel, yenilenemez

kaynaklarının gittikçe artan oranlarda azalması daha büyük bir önem kazanacaktır. Aralarındaki konfigürasyonun ve rekabetin yeni dünya düzeninin ve dünyanın yeni siyasi haritasının özelliklerini belirleyecek, büyük uluslarüstü jeopolitik yapıların oluşum eğilimi muhafaza edilecek ve güçlenecektir.

Rusya'nın 2050 yılına kadar gelişiminin optimum senaryosu belirleyici olarak zamanın devlete ve topluma dayattığı yeni taleplerin küresel çapta özümsemesi yeteneğine bağlıdır. **Ülkenin istikrara kavuşturulması stratejisinden, gelişimin niteliksel olarak modernizasyonunun sağlanması görevine geçmek gerekir.** Bunun için gerekli olan ulusal birlik değerleri mevcuttur. Devlet egemenliğinin yeni dünyada formal değil reel olarak işleyen içeriğinin neden ibaret olduğu anlaşılmalıdır.

Kitapta tahlili yapılan tüm faktör ve eğilimlerden yola çıkarak Rusya için "geleceğe başarılı hücum"un gerçekleştirilmesi üç temel şartın yerine getirilmesine bağlıdır. Bunların gözden kaçırılması veya yeterince hesaba katılmaması sonucunda ülke ileri gidişinden sapabilir veya dünya tarihinin sayfalarından silinebilir.

İlk şart devlet egemenliğinin ve Rus ulusunun ekonomik düzeyinin yüksek olmasıdır. Bu ise öncelikle

hammadde satışı yoluyla gelişim modelinden vazgeçmek, ekonominin ve ulusal altyapısının etkin yapısal modernizasyonunu gerçekleştirmek gerektiği anlamına gelmektedir.

Eğer Rusya hiç de uzak görüşlü olmayan bir şekilde hammadde istihsal ve ihracatına dayanan ekonomi modelini muhafaza ve yeniden üretmeye devam ederse ve nitelikli bir ekonomik modernizasyon için kullanılması gereken ulusal kaynak ve rezervleri “geriliği muhafaza fonları”nda harcamaya devam ederse menfi **“yok olma ataleti”** senaryosu ile karşı karşıya kalacaktır.

Bu durumda ekonomik planda ekonomik kalkınmanın mevcut profili sabitlenecektir. Hammadde ekonomisi için “apendiks” anlamına gelen dengeli üretim, ağır sanayi üretimi, yüksek teknoloji ve bilim-yoğun işletmeler adım adım ölmeye başlayacaklardır. Savunma sanayi komplekslerinin ve ulusal bilimin yavaş yavaş degradasyonu başlayacak ve bu bizi dönülemeyen noktaya taşıyacak, böylece de bizi dünya gelişiminin öncüleri, gezegenin lider ülkeleri arasına sokacak potansiyeli kaybetmemiz söz konusu olacaktır.

Rusya ekonomisinin ve dolayısıyla sosyal politikasının uluslararası pazarların iniş çıkışlarından etkilenmesi artacaktır. Mahur “hammadde yatağı” haline dönüşme perspektifi,

alternatifi olmayan bir gerçek haline dönüşecek, doğal kaynakların kontrolünün olası enternasyonalizasyonu sonucunda ise ülkenin gerçek yönetim merkezi yurtdışına kayacaktır. Olayların bu şekilde gelişmesi halinde Rusya'ya iradesiz bir şekilde "son günlerini beklemek" geleceğe yönelik en küçük bir umuda sahip olmadan küresel jeoekonomi ve politikanın taşrasına dönüşmek kalacaktır.

İkinci şart, yalnızca Rusya halkının nüfusunun muhafazası ve çoğalmasını değil, aynı zamanda nitelik olarak Rusya topraklarının ve kaynaklarının kullanılması ve "insan sermayesi"nin modernizasyonu için gerekli koşulların yaratılmasını da içeren bir şekilde **devlet egemenliğinin demografik yeterliliğidir**.

Yine, bu şartın yerine getirilmemesi halinde Rusya'yı **"boşluk tarafından yutulma"** diye görece adlandırılacak ulusal bir çöküş senaryosu beklemektedir. Rusya demografik yeniden yapılandırma ve insan sermayesinin niteliğini geliştirmek için etkin bir program yapmadığı takdirde birkaç on yıllık bir gelecekte küresel anlamda "boş bir alana" dönüşecektir.

Bu alanda üniter bir devlet olmayacak, kimi bölgeler komşu ülkeler tarafından koparılmış ve hazmedilmiş olacak ve kaynakları enternasyonalize edilecektir. Tüm bunların üzerine, bu boş alana çağdaş dünyanın tüm sorunları bir

rezervuara toplanır gibi toplanacaktır (göçmen dalgaları, ekolojik atıklar, uluslararası terörizm vb.).

Üçüncü şart, devlet egemenliğinin küresel adaptasyonu ve Rusya halkı için jeopolitik alanın oluşturulmasıdır. Bu ise, gelecekte çevresinde entegrasyon projesinin, çağdaş dünyanın ülke ve halklarının bazılarının geleceğe yönelik hareket stratejisinin oluşturulmasını gerektirmektedir.

Eğer dış uygarlık entegrasyonu ve adaptasyonu görevlerini görmezden gelirse görece olarak başarılı ve aktif ekonomik ve demografik modernizasyonu sağlasa bile ülkemiz önüne konulan hedeflere ulaşamaz. Bu durumda bizi bekleyen “**izolasyonalizmin geri kalmışlığı**” olacaktır.

Temel eğilim Rusya sınırlarının perimetresi boyunca merkez güçlerin total konsolidasyonu olacaktır. Bu arada Rusya’nın içine kapanması küresel gelişime ilkesel olarak etki etme olanağını elinden alacak ve onu yeni bir “saniter kordon”la sarmak isteyen jeopolitik alanlar arasında etkileşim ve ihtilaflara bağımlı hale getirecektir.

Rusya’nın benzer bir jeopolitik taşraya dönüşmesi sadece onun için ekonomik genişleme olanaklarının önünü kapamakla kalmaz, aynı zamanda rekabet içinde olan yeni dünya merkezleri arasında küresel bir uzlaşmanın ticaret ve değişim nesnesi haline getirir. Bu durumda Rusya’yı

bekleyen gelecek ise yine kaynaklarının paylaşılması ve jeopolitik güçlerin Rusya topraklarına yönelik yayılmacılığının başlaması olacaktır. Bu yayılma önce ülkenin kimi büyük bölgelerinin gelecekteki bazı projelere (Avrupa, Çin, İslam) manevi ve ideolojik olarak bağlanması, sonra da bu toprakların yutulmasıdır.

Rusya'ya gerekli ve iyimser olan 2050 yılına kadar gelişme senaryoları yukarıda belirtilen üç şartın kayıtsız şartsız yerine getirilmesini öngörmektedir. Bu amaca ulaşma perspektifini sağlayabilmek için daha şimdiden, bugünden nesnel olarak olgunlaşmış pek çok görevin çözümünü formüle etmek, önümüzdeki on yılda Rusya için gerekli global gelişim alanının yaratılacağı tuğlaları oluşturacak ileriye yönelik pek çok somut adım atmak gerekecektir.

Artık yakın bir gelecekte *uluslararası kurumlar sisteminin ve Rusya'nın buradaki rolünün modernizasyonu ile ilgili pratik eylemlere yönelmek gerekmektedir*. Biz şimdi kontrol paketinin kimsenin tekelinde olmadığı yeni bir küresel koalisyonun dünya liderliğini üstlenmesini sağlamalıyız. En uygun senaryolar herhangi bir felakete yol açmadan, adım adım *Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya işleri ile ilgili ölçüsüz sorumluluğunu* ve bu sorumluluğun verdiği yük duygusunu dünya arenasında sorumlu bir şekilde etkin olacak, diğer bireysel üyelerin katkılarını oransal olarak çoğaltacak bir geçiş öngörmektedir.

En nihayetinde şunu kabul etmeliyiz ki, son on yılda ABD'nin "kendinden geçmesi", Birleşik Devletler'in tek başına dünya egemenliğine soyunması ve Amerikan egemenliğinin neredeyse dünyadaki tüm işlere yayılması girişimi birtakım anlaşılır nedenlere dayanmaktadır. Bunların en önemlilerinden birisi önceden var olan uluslararası kolektif güvenlik kurumlarınca uluslararası karar oluşturma ve karar alma mekanizmalarının etkinliğini kaybetmiş olmasıdır. Üstelik son yıllarda dünya kamuoyu bu sorunun sözde değil, özde bilincine varılmasında çok fazla yol alamamıştır. *Mevcut uluslararası kurumların modernizasyonu* ve yeni bir sistemin oluşturulmasına yönelik iyi niyet beyanları ve dilekleriyle sınırlı kalmayan gerçekçi bir çalışma yürütememiştir.

İşte bu yüzden *BM'nin ve Güvenlik Konseyi'nin reformasyonu* bunun için çok önemlidir. Yapılacak bu reformla BM'nin rolü canlandırılacak ve günümüz dünyasında "tek kutuplu" stratejilerin önü tamamen kesilecektir. *Rusya'nın DTÖ'ye üyeliği* de yalnızca talimatların yerine getirilmesinden öte bir şeydir. Bu girişimi örgütün modernizasyonu için daha aktif çalışmak ve uluslararası ticarete daha adil kurallar oluşturmak için kullanmak gerekmektedir.

Bugün DTÖ, devletin ihracatçıların menfaatlerine uygun olarak ulusal üreticileri destekleme hakkını engellemeye çalışmaktadır. Dünya ticaretini ulusal hükümetlerin müdahalelerinden uzak tutmaya çalışmak yeni dünyaya v^a onun gelişim eğilimlerine uygun düşmemektedir. *Dünya ticaret pazarlarındaki yeni kurallar ülkelerin DTÖ'ye giriş tarihlerini dikkate almadan ayrımcılığa tabi tutulmalarını önlemeli, ayrıca iç pazarın gelişimini düzenleme ve böylece ulusal birliğin korunması açısından faaliyetleri kritik bir durum arz eden ulusal üreticileri destekleme hakkını ulusal hükümetlerin yetkisinde bırakmalıdır.*

Şüphesiz ki, Kyoto Protokolü sistemi sadece kısmi önlemler öngördüğü ve üstelik tam olarak işlemeye başlamadan hızla eskimeye yüz tuttuğu için yeni bir *Küresel Ekolojik Sürdürülebilir Gelişme Paktı'nın* hazırlanması sorunu tüm aciliyetiyle gündemdedir.

2007 yılı içinde AB ile yeni bir stratejik anlaşma yapılması kilit önem taşımaktadır. Böylesi bir anlaşma önümüzdeki on yıllarda Batı'nın küresel koalisyonu ile başta enerji sektörü olmak üzere, karşılıklı ilişkilerimizin modelini belirleyecek ana belge olabilir. Özellikle bu yüzden bu belgenin hazırlanmasına ve menfaat dengelerinin sağlanmasına özel bir önem verilmelidir. Aynı zamanda

AB ile “birlik alanları” sistemleri oluştururken gelecekte Avrasya Birliği’nin kurulacağı hesaba katılarak post-Sovyet coğrafyada entegrasyona yönelik teknolojileri hazırlamak gerekmektedir.

Önümüzdeki yıllarda bugün *sanal bir grup olan BRİK’nin biçimlendirilmesi ve kurumsallaştırılması* için çaba gösterilmelidir. “Geleceğin dört lideri” olan Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin arasında işbirliği ve entegrasyonun gerçek çizgilerinin oluşumunun bu ülkelerin global ekonomi ve politikadaki toplam güçlerini pekiştirmeye yönelik büyük önem kazanacağı açıktır. Gelecekte BRİK’ye hızla kalkınan diğer ülkeler de katılabilir. Rusya BM’de Güvenlik Konseyi daimi üyesi ve “G-8” üyesi olma statüsüyle, Brezilya ve Hindistan’ın BM’deki pozisyonlarının güçlenmesi için gerekli koşulları sağlar ve bir yandan Batılı 8 ülkeden oluşan eski ekonomik liderlerle BRİK’nin yeni ekonomik liderleri arasındaki diyalogda moderatör görevi görerek global politikaya etki etme potansiyelini daha da artırabilir.

“G-8” çerçevesinde Rusya’nın temel görevi ise orta vadede “Batı Koalisyonu” ile diyalog ve bu koalisyon içinde ve küresel stratejisi açısından ABD’nin tek kutuplu baskınlığını zayıflatmak olarak kalacaktır.

Rusya’nın genel olarak farklı ilkeleri, stratejileri, coğrafi alanları ve katılımcı terkipleri olan uluslararası işbirliği ve

diyalog kuruluşlarında yer alarak plüralist stratejisini daha da genişletmesi ve geliştirmesi gerekmektedir. G-8'in yanı sıra BRİK'nin kurumlaşması ve örneğin "Gaz OPEC"i kurulması, Şanghay İşbirliği Örgütü, Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu, AB ile işbirliği, post-Sovyet coğrafyada BDT çerçevesinden Avrasya Ekonomik İşbirliği ve ODKB'ye (15 Mayıs 1992'de eski Sovyet Cumhuriyetleri arasında oluşturulan askeri-politik birlik -Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü- ç. n.) kadar entegrasyon projeleri gerçekleştirebilir.

Günümüz dünyasında tam da böyle bir strateji "küresel etkiyi çoğaltıcı" mekanizmaları harekete geçirebilir. Bu mekanizma, Rusya'nın sahip olduğu uluslararası işbirliği projelerini ve "katılım kaynakları" mekanizması üzerine inşa edilen bu tür projeler arasındaki karşılıklı etkileşimi devlet organize edebilir ve diğer ülkelere kıyasla en iyi entegre edici özelliklere sahip olmasını sağlarsa aritmetik olarak değil, geometrik olarak artarak işlev gösterir.

Uluslararası arenada küresel görevlerin çözümünüyle birlikte *Rusya'nın geleceğe yönelik stratejik projelerini ve iç sosyoekonomik gelişim programını gerçekleştirmesi gerekmektedir.*

Rusya'nın küresel enerji temin sistemindeki rolü ve yerinin yeniden değerlendirilmesi *hükümetin finansal politikasının çıkmazdan kurtulması için etkili imkânlar*

yaratmaktadır. Teknolojiye ve katma değere sahip ürünler lehine doğal kaynakların ihracatının artırılmasından vazgeçilmesi zengin petrol-gaz gelirlerinin sterilizasyonu ve ülkenin reel ekonomisinin bunlardan temizlenmesini geleceğin gündeminden kaldırmaktadır. Rusya'nın "hammadde ihraç eden" ekonomi darboğazından çıkışı halen "gelişimi engelleme fonu" olarak var olan İstikrar Fonu'nun mevcut ideolojisinden (adı her ne olursa olsun) kurtulmasına olanak sağlayacaktır.

Hammadde ihracına bağılıktan kurtulan, yerli üretime ve enerji alanında mamul madde ihracına dayanan, yerli sanayi ve bilimsel-teknik ilerleme için ivme kazanan *Rusya ekonomisi* zorluk çekmeden "enerji gelirleri"ni hazmedebilecektir. Enerji alanında liderlik ve küresel sorunların çözüm yollarını bulmak için yürütülen mücadele ülkenin sosyal gelişim taleplerini ve ulusal güvenliği temin etmek için "zengin" petrol gelirlerinin kullanımına objektif olarak imkân sağlayacaktır.

Hali hazırda birikmiş olan "ölü rezervlere" gelince, bunların yaşama döndürülmesi ve Rusya'nın refahı için kullanılması eskisi gibi mevcut *Rusya'nın İstikrar Fonu'ndan* ve *Gelecek Kuşaklar Fonu'ndan* tahsislerin yapılması gerektirmektedir. Burada dünyada oldukça yaygın bir uygulamaya sahip olan bir yerine iki fon kurulması ve

bunlardan birinin bütçe için finansal antikriz "can simidi" rolü oynaması, diğerinin ise kalkınma amaçlı kullanılması şeklindeki yaklaşımı uygulamak gerekmektedir. Kalkınma Fonu'nun ve Gelecek Kuşaklar Fonu'nun oluşturulması yine kaynakları kumbarada biriktirmek ve faiz karşılığı (ki, biz İstikrar Fonu sayesinde buna doyduk) vermek anlamına gelmemektedir; burada bahsedilen şimdi kaynakları ülke ve ekonominin kalkınmasında, Rusya'nın önündeki demografik, altyapısal ve diğer stratejik görevlerin yerine getirilmesinde kullanılması anlamına gelmektedir.

"Biriktiren" İstikrar Fonu hükümetin yönetiminde kalacaksa, Kalkınma Fonu'nun önceliklerinin ve kullanım alanlarının belirlenmesi ya *Rusya Devlet başkanına bağlı özel bir konseye* ya da *halen mevcut olan öncelikli ulusal proje ve demografik politika uygulama konseyine bırakılmalıdır*. Tabii bunu yaparken öncelikle ekonominin çeşitlendirilmesi ve inovatif gelişim programları sayesinde ulusal proje sistemlerinin buna uygun gelişimi öngörülmelidir. Altını çizmek gerekir ki, gelişimi öngörülen ekonomidir!

Bu ise bugün, mevcut olan petrol gelirlerinin ağırlıklı bölümünün altyapı, sosyal gelişim ve modernizasyon alanında devletin üzerine düşen sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla yönelik olarak kullanılmasıdır. Bu da her şeyden önce "süper endüstrileşme" ve yeni bilimsel

devrimde ekonominin strüktürel olarak yeniden yapılanması demektir. *Bilimin yeniden canlandırılması, güçlü inovatif imalat sektörü ve Rusya için öncelikli tatbiki bilimsel istikamet sistemleri demektir.* Reforme edilen sosyal sektörlerin finansmanı, ulusal altyapının gelişimi, "halkın birikimleri" programının uzun vadeli olarak gerçekleştirilmesi, ülkenin demografik yeniden yapılandırılması ve büyümesi demektir.

Hammadde ihracına dayalı ekonomik yönelimden ayrılacağı hesaba katıldığında yakıt enerji kompleksinin üretici fonlarının yeniden yapılandırılması gereği ortaya çıkmış ve ülkenin ulaşım altyapısının gelişim ideolojisini seçme ihtiyacı özellikle olgunlaşmıştır. Dış enerji taşıma sistemi yalnızca Batı'ya ve Asya-Pasifik ülkelerine doğalgaz ve petrol sevkiyatına yönelik olmaktan çok, enerji mamullerinin gelecekteki ihracatını teşvik etmeye yönelik olmalıdır. Hammadde bazında uzmanlık ise Rusya içindeki yeni işleme sanayisinin olduğu bölgeleri Rusya petrol ve gaz yataklarına bağlayan iç enerji nakil sistemi için gereklidir.

Bir kez daha altını çizmek gerekir ki, yeni yüzyılda küresel süreçler gittikçe daha fazla insanlığın ekolojik ve biyolojik var olma savaşıyla, yeni bakir toprakların yokluğu veya mevcutların işletilmesinin sınırına gelinmesiyle, demografik sınırlara ulaşılmasıyla, verimli toprak ve temiz su için hızlanan mücadeleyle belirlenecektir. Ülkemiz

objektif bir şekilde ve kaçınılmaz olarak bu mücadelenin göbeğinde yer alacaktır. Bu mücadele uzak ve yakın komşularımızın nüfuslarının hızla arttığı koşullarda Rusya'nın nüfusunun azalarak "demografik baskı"nın daha bugünden büyük bir tehlike olarak geliştiği koşullarda daha da güçlenecektir.

Uluslararası pozisyonunu, doğal ve ekolojik kaynaklarını ve bunların üzerindeki kontrolünü muhafaza edebilmek için *bu kaynakları kısmi olarak entegrasyonu projelerine katmak, bunların temelinde Rusya'nın etki ve ağırlığını sağlamak üzere bölgesel ve küresel alyans sistemi oluşturmak gerekmektedir.* İşte tam da bu yüzden bugün bizim tarafımızdan gerçekleştirilen enerji stratejileri ile birlikte örneğin, *Sibirya nehirlerinin akışının bir kısmını güneye, Orta Asya bölgesine çevirme projesi gibi kimi sistemsel inisiyatifler kullanılması da bir o kadar önem taşımaktadır.*

Aynı zamanda *Rusya dünyadaki en büyük toprak rezervlerine, gıda üretimine uygun alanlara sahip olduğu için ülkenin gelişimi kelimenin tam anlamıyla bu "altın toprak fonu"nu en iyi şekilde kullanma yeteneğimize bağlıdır.* Tarımın rolü ve tarım alanlarının işlenmesi, köylerdeki yaşamın her yönlü geliştirilmesi Rusya'nın 21. yüzyıldaki gelecek stratejisinin anahtarını oluşturmaktadır.

Burada Rusya'nın iki temel sorunu anlaması ve çözmesi

gerekmektedir. Birincisi, her türlü ve çok çeşitli önlemlerle tarımın, ziraat sektörünün yeniden yapılandırılmasını, girişimcilerin ve özel yatırımcıların tarım alanına girmesini desteklemektir. Bu, *etkin tarım, toprak üzerinde işlevsel bir mülkiyet biçimi ve toprak sahibinin toprağa geri döndürülmesi anlamına gelmektedir.*

Bununla birlikte gerçekten köklü bir sosyolojik problem olan *insanların köye dönüşünü sağlamak* gerekmektedir. Rusya topraklarının tarımsal kolonizasyonunun belli bir düzeyde muhafaza edilmesi, şehirlerin aşırı gelişmesinin önlenmesi bugün Rusya için çok büyük öneme sahip olan görevlerdir. Köyde yaşayan insanın kendini geliştirebilmesi için gerekli tüm olanakları tam olarak hazırlamak gerekir. Üstelik sadece tarım alanında değil, diğer tüm alanlarda da. Öte yandan deurbanizasyon, şehir ve köyün eşitlenmesi, zirai altyapısının modernizasyonu, Rusya'da yeni köyler ve küçük kentlerin inşası *demografik büyümenin, doğum artışının sağlanmasının ve halkın yaşam süresinin uzatılmasının en önemli enstrümanı olacaktır.*

Bu nedenle "*Köy İktisadı*" Ulusal Projesi'ni Rus köy hayatının canlandırılması için bütünlüklü bir program haline getirmek için genişletmek ve tamamlamak çok önemlidir. Köyde çağdaş konut inşaatı, ulaşım ağına geliştirilmesi, gaz temini, köye yeni nitelikte sağlık ve eğitim hizmetleri

götürülmesi, ticaret ve kültürün geliştirilmesi gereklidir. Çağdaş iletişim toplumunda iletişimin gelişmesi ve kırsal yaşamda yeni bir enformatif alan inşası yaşamsal önem taşımaktadır. Enformasyon ve elektronik iletişim kırsal yaşamın pek çok sorununun ve konforsuzluğunun giderilebileceği, kırsal kesim gençliği, hatta kentliler için çekiciliğinin artırılabilmesi iki "kilit" meseledir.

Bugün doğru bir şekilde "halkın korunması"nı temel ulusal öncelik olarak belirlerken, ülkenin önünde duran demografik sorunlara özel bir vurgu yapılması gerekmektedir. *Rusya genç, çalışabilir nüfusunu basitçe harcayabilecek lükse sahip değildir.* Rusya her yıl 40 bin kişiyi trafik kazalarında kaybetmektedir. En az 50 bin kişi de alkol yüzünden hayatını kaybetmektedir. Üstelik burada alkolizmden kaynaklanan hastalıklardan meydana gelen ölümler hesaba katılmamıştır; bu takdirde sayı çok daha yüksek olacaktır. Yaklaşık 100 bin kişi her yıl narkotik kullanımı ve ona bağlı sonuçlardan yaşamını yitirmektedir. Rusya sadece bu nedenle önümüzdeki beş yılda bir milyon civarında vatandaşını kaybedecek demektir. Açıktır ki, *bu tür nedenlerle nüfus kaybını önleyecek kesin ve sert programlar iktidarın mutlak önceliği ve etkinliğinin değerlendirilmesinin temel kriteri olmalıdır.*

Ulusun entelektüel bilimsel, postendüstriyel potansiyelinin

temsilcilerinin yurda dönmesi için ulusal programların hazırlanması ve uygulanması Rusya için önceliğe sahip olmalıdır. "Beyin göçü"nün pek çok olumsuz tarafı olduğu gibi, olumlu yönleri de vardır. Bu insanların son yıllarda bilim alanında kalmış olmaları, böylece araştırmalarında ve mesleklerinde ilerlemiş olmaları, global bilim ve ekonomiye dahil olmaları, dünyanın gelişim eğilimlerinin ve gereksinimlerinin yasalarını kavramaları olumlu yönlerden biridir. Bu, bizim ülkemiz için, eğitim reformumuz, bilimimiz, ekonomimizin modernizasyonu ve en nihayetinde devlet yönetimimiz için eşi bulunmaz bir tecrübedir.

Rusyalı uzman araştırmacıların ülkeye geri dönmesi için devletin gösterdiği çabalar ancak devletin inovasyon ekonomiyi teşvik etmesi, özellikle devlet tarafından *Rusya için bilimsel-uygulamalı araştırmalara yönelik öncelikli ve atılımcı tam bir paketin hazırlanması* ve nihayet bu bilimsel-araştırma ve deneme-yapım çalışmalarından elde ettikleri sonuçların devlet yönetimi ve üretim süreçlerinde aktif olarak kullanılması ile amacına ulaşabilecektir.

Bu arada devasa bir tecrübeye sahip Rus bilimi şu anda en yumuşak deyiimiyle hiç de zirvede değildir. Rusya'da bilimsel araştırma ve geliştirme çalışmaları için gerçekleştirilen harcamaların payı yaklaşık olarak yurtiçi hasılanın % 1'i civarında iken Almanya, ABD ve Japonya'da

bu oran % 2,6 ila 2,8 arasındadır. Medyada geniş şekilde reklamı yapılan 4,8 milyar doların bilimsel-teknoloji komplekslerinin geliştirilmesi federal programının finansmanı için kullanılması bile uluslararası karşılaştırma yapıldığında çok düşük kalmaktadır. General Motors şirketi 2006 yılında inovasyon teknolojilerinin geliştirilmesine önümüzdeki 5 yıl içerisinde 15 milyar dolar yatıracağını ilan etti.

Rus biliminin finansmanının artırılması gerektiği çok açıktır; üstelik bu özellikle devletin görevidir. Devlet, geleceği olan inceleme ve çalışmaları yeterli düzeyde finanse ederek bilim camiasının önüne somut inovasyon görevleri koymalıdır. Bu süreci çeşitli venture fonlar, teknoparklar, serbest ekonomik bölgeler kurarak destekleyip ve böylece iş âlemini de bilimsel alana cezbedebilirsek kendi bilimsel-teknik kompleksimizin çeşitli öncelikli alanlarda gelişiminde niteliksel bir sıçrama gerçekleştirebiliriz.

Bu öncelikli alanlardan birincisi, *yenilenemeyen doğal kaynakların enerji potansiyelinin kullanılmasında yeni teknolojilerin aranmasıdır*. Rusya, ancak doğal kaynakların istihsalı ve işlenmesindeki geleneksel metotların ekolojik ve üretimsel etkinliğini yükseltmeyi önüne uzun vadeli bir görev olarak koyduğu takdirde "enerji süper devleti" statüsünü hak edecektir. Rusya, geleneksel olmayan (bugün

enerji kaynağı olarak kullanılmayan) “kirli petrol-gaz içeren kaynaklar”ın üretim teknolojilerini geliştirmelidir. Biyolojik ve organik yakıt türleri temelinde enerji elde edilmesi teknolojilerini geliştirmelidir. Nükleer enerji de devletin enerji politikasının temel önceliklerinden biri olarak kalmalıdır; üstelik Rusya bu alanda stratejik bir rekabet üstünlüğüne sahiptir: Hammadde kaynakları ve hiç de az olmayan bir uygulama ve işletme tecrübesi mevcuttur.

Geçtiğimiz yüzyılın 70’li yıllarında “enerji devrimi” gerçekleşmiştir ve Rusya’yı hiçbir şey bu bilimsel fenomenin yeniden ortaya çıkmasına karşı sigortalayamaz; üstelik şimdi dünyanın önde gelen ekonomilerinin hemen hepsi objektif olarak bununla ilgilenmektedirler. Rusya tam da bu nedenle bilimsel-inovasyon sürecinin başında yer almalı, kendi refahı için teknolojik değişiklikleri kullanmalıdır.

Bilimsel ilerlemenin ikinci kilit alanını *biyoteknoloji* oluşturmaktadır. 21. yüzyılın, *biyolojinin fizikten rövanşını alacağı* yüzyıl olacağı şimdiden kabul görmüştür. Biyoteknolojik projelerin gerçekleştirilmesi yalnızca Rusya ekonomisinin rekabet gücünü artırmakla kalmaz, bir dizi sosyal sorunun çözülmesine de yardımcı olur.

Örneğin, demografik sorunlar, Rusya vatandaşlarının yaşam kalite ve süreleri, sağlıkları ciddi olarak artırılmadan çözülemez. Biz Rusya “sağlık endüstrisi” üzerinde inşa edilen

yerli biyoteknolojinin geliştirilmesinin Rus ekonomisinin yapısal dönüşümünün temel yönelimi, 21. yüzyılın gereklerine, postendüstriyel dünyanın önümüze koyduğu görevlere uymanın yolu olduğunu anlamak zorundayız. *Biyoteknoloji ve ekolojik teknolojilerin tarım alanında kullanılması da yaşamsal öneme sahiptir.* Bu durum yeni çiftçilerden müteşekkil sınıfın oluşmasını, ulusal gıda güvenliğinin sağlanmasını, ekolojik olarak temiz ürünlerin ihraç potansiyelinin artırılmasını temin edecektir.

Rusya için önemli önceliklerden birisi de *uzay teknolojisi, uzaydan faydalanılmasının devamı* amacı ile Rusya temel biliminin halihazırdaki rekabet avantajının kullanılmasıdır.

Ülkenin savunması pek çok açıdan özellikle çift amaçlı yüksek teknolojili uzay projelerinin yoğun olarak geliştirilmesine bağlıdır. Hele Amerikan antiroket savunma sisteminin genişleyen kapsamını ve Çin ile Hindistan'ın uzaya aktif olarak dahil olmalarını hesaba katarsak, uzay enerjisi, faydalı madenlerin elde edilmesi, çeşitli üretimlerin uzaya taşınması konularına da önem vermek gerekmektedir. Böylesi projeler bugün için bilimkurgu gibi gözükseler de yüzyılın ortasında günlük hayatın bir parçası olacaklardır.

Bu kitabı sonuna kadar okuyanlara şükranlarımı ve minnetlerimi sunmak için şunu eklemek istiyorum: Sayın okurlar, görüşlerimi paylaşanlar ve eleştirenler olacaktır. Ancak fikirdaşlar ve muhalifler edinmekten mutluyum. Bu yüzden, ortaya konulan sorunları ciddi biçimde ele almanın ve harekete geçmenin hepimiz için en önemli ve ortak görev olduğunu düşünüyorum.

Bu tartışmaların ürünü *Rusya'nın global dünyadaki gelişimi doktrini* olmalıdır, devlet politikasının global dünyanın amaç ve ödevlerine uygun olup olmadığının düzeyi ise devlet erk ve yönetim sisteminin en önemli etkinlik kriterlerinden birisidir.

Rusya'nın 20. yüzyıldaki tarihinde ulusun büyüklüğünü ve birliğini gösteren başlıca iki tarih bulunmaktadır. Birincisi 9 Mayıs 1945'te kazanılan Büyük Zafer, ikincisi de insan medeniyetinin zafere ilerlemesinin sembolü haline gelen 12 Nisan 1961'de Gagarin'in gerçekleştirdiği uzaya yolculuktur. İşte bu sizinle bizim **ulusal düşüncemizdir**; özgürlüğümüzü ve bağımsızlığımızı savunmamız konusundaki kabiliyetimiz ve hazırlıklı oluşumuzdur; ülkemizin ve tüm insanlığın gelişmesinde yeni ufuklara yönelme kabiliyetimiz ve hazırlıklı oluşumuzdur.

21. yüzyılda hangi önemli merhalelerin ve tarihlerin bizim için belirleyici olacağını şimdilik tam olarak bilmiyoruz. Bu anlamda elinizdeki kitapta bahsettiğim "Rusya 2050" projesi sadece bir genel rotadır.

Ancak bu, işin özünü değiştirmemektedir. Rusya, modern dünyadaki görevlerinin net bir biçimde bilincine varmalı ve görmek istediği değişiklikleri, bu değişiklikleri yaşama geçirebileceği ve tüm insanlığın geleceğinde kendini bulabileceği o güçle gerçekleştirmelidir.

YURİY LUJKOV

RUSYA 2050
KÜRESEL KAPİTALİZM
SİSTEMİNDE

ÇAĞDAŞ DÜNYADAKİ
GÖREVLERİMİZ HAKKINDA

Yayımlayan:
Moskova OAO "Moskovskie Uçebniki i Kartolitografiya"
"Moskova Ders Kitapları ve Harita Yayınları"
Anonim Şirketi

Genel Müdür: S. M. Linoviç

Kapak: V. I. Kuçmin

Y. M. LUJKOV

Moskova
Belediye Başkanı

21 Eylül 1936 yılında Moskova'da doğdu. Moskova I. M. Gubkin Enstitüsü, Petrol ve Gaz Bölümü'nden mezun oldu.

Evli ve okul çağında iki kız, kendisinden ayrı yaşayan iki erkek çocuk sahibi.

Enstitüden sonra;

Plastik Araştırma Enstitüsü'nde, bir kimya endüstrisinin hükümet komitesinin teknik yönetiminde, Eski SSCB'nin bir bakanlığında otomatik deney proje idaresinde yönetici olarak, "Chemieautomatik"te genel müdür olarak ve sonra bilim/teknik idaresinde yönetici olarak çalıştı. Eski SSCB'nin Endüstri Bakanlığı'nda müzakere üyesiydi.

1987'den sonra Moskova icra memurluğunda icra komitesi birinci başkan vekili, başkan, belediye başkan yardımcısı ve Moskova Hükümeti'nin başvekili olarak çalıştı.

1992'de Belediye Başkanı G. H. Popov'un yerini aldı.

Haziran 1996, Aralık 1999 ve Aralık 2003'te Y. M. Lujkov büyük çoğunluk oyu alarak Moskova Belediye Başkanı olarak seçildi.

Y. M. Lujkov Rus Bilim Akademisi'nde, Moskova Devlet Üniversitesi'nde, İş ve Sosyal İlişkiler Akademisi'nde ve birtakım yurtiçi ve yurtdışı üniversitelerde fahri profesör unvanına sahip ve birtakım Rus akademilerinde akademi üyesi.

Kendisi Moskova'da sosyal programların uygulanmasına çok önem veriyor.

1998'in sonundan bugüne "Vatan" isimli tüm Rusya'nın politik toplum organizasyonunu yönetiyor. "Birleşik Rusya" isimli Rus politik partisinin yüksek kurul başkanlarından biri.

Yazarın 200'den fazla basılmış eseri bulunmakta.

Boş zamanlarında futbol, tenis ve binicilik sporları ile uğraşır.